

Štev. 6.

V Ljubljani, dne 20. marca.

1887.

Iz spominov mlade žene.

Spisal Anton Funtek.

VI.

Prišla je nedelja. Pri Antonu Stolu polnili so se prostori z gospodo, pa tudi s priprostimi ljudmi. Na jedni strani soba, kjer se je dobivala pijača in jed, na drugi pa soba pripravljena veselici. Videlo se mi je, da se vse mesto zbira na slavnost, o kateri je bilo že toliko govorjenja in kateri so se delale priprave malone mesec dni. Na glas je vrelo življenje okrog mene, ali povšeči mi ni bilo posebno. Obilen lišp, navadni obrazi, s katerih pa je vender zrla zavest o imenitnosti današnjega dné, nekaj zelenja in cvetličja po stenah, napisi brez pravega pomena, to je bilo vse. In po mojem ukusu ni bilo. Temu ni treba priprav malone mesec dni, takega vabljenja in tolikih potov ni bilo treba! —

Prišle so po vrsti vse, kolikor jih poznam: Dragica Prelogova, s katero sem še najbolje in najlaže izhajala v samostanu; Zora Brusova, katere pa nikdar videti nisem mogla zato, ker je imela vselej prvo besedo; Milena Veselova, ki se drži vsikdar tako otožno in vender tako nečimurno, — s kratka: dolga vrsta jih je bila in pozdravile smo se jako hladno, samo z Dragico Prelogovo izpregovorila sem nekaj malovažnih besed. Ali Stana Tresákova in Vida Stolpova pozdravili sta me s pikrim nasmehom in rezko opomnjo, da se vsekakor močno čudite moji navzočnosti; kakó vender da se mi je še poljubilo priti!

Nič nisem rekla na to, samo nasmehnila sem se še bolj pikro nego oni. Z obraza pa sem čitala obema veliko jezo, da se ni zadnjič nisem udala, ko sta me prišli tretjič prosit in pregovarjat. Sami sebi sem bila povšeči v tem trenutju in zrla neskončno zadovoljno.

Dà, če pregledam te vrste, zares mi ne more biti do njihove pohvale! Ni jednega človeka ni med njimi, da bi ga marala. Ivana Bojána sem zamán iskala z očmi povsodi. Petra Osata pa sem videla. Opravljen sè znaki velikega svojega dostojanstva sukal se je neizrečeno oblastno med gosti in samoljubno gledal na vse strani,

kje bi uzrl presenečen obraz, izražajoč veliko spoštovanje do njegove osebe! Videla sem tudi, kako je zdaj temu, zdaj onemu stisnil roko, ali mu vsaj prikimal z glavo, in jezna sem bila. Ne toliko radi Petra Osata samega, nego radi drugih, ki se klanjajo in laskajo človeku, kakor je on. Ali kaj sem hotela? Najbrže je drugod ravno tako!

Sedaj pa naju je uzrl Peter Osat in širok smeh prikazal se je na njegovem obrazu. Precej nato sem ga videla, kako se je rinil do naju. Stoječ pred nama, poklonil se je jako uljudno in posebno mene pogledal z veliko prijaznostjo. Srepega njegovega pogleda pa ne morem trpeti; njegove velike tope oči mi niso bile nikdar povšeči!

Zadovoljno si je mël roke.

»Oh, to je prav, da ste prišli,« dejal je na glas. »To je prav. In ne li, lepo je tod, jako lepo? Kaj takega res še ni bilo! Preverjen sem, da ste posebno zadovoljni z vsem; kakó tudi ne? In polno je, polno. Zares, lepa veselica!«

In še bolj zadovoljno si je mël rokó, jaz pa sem se nasmehnila neskončno zaničljivo. Zapazil je moj nasmeh, ali umel ga ni, kajti pristavil je z veliko zadovoljnostjo:

»Res, človeku se mora srcé smejati! In vidim, gospodična, da tudi vam močno ugaja ta obilna udeležba. Sevč, če se vsa reč prav premisli, tudi drugače priti ni moglo. Taka veselica je kaj novega, krasnega; namen blag, mi smo pa tudi zastavili vse svoje moči. In to veste, kaj dosežejo združene moči! Le žal mi je, da tudi vas nismo prosili sodelovanja,« dejal je hipno in me zopet čudno pogledal sè svojimi topimi očmi.

Nekaj sem naposled morala reči in zato sem dejala zategneno: »Takó?«

»Vsekakor. Preverjen sem, da bi ne bili odrekli. Ali sedaj je prepozno,« pristavil je in sklonil glavo, kakor da hoče izraziti globoko svojo žalost. Jaz pa sem

tedaj že v duhu zrla obraz njegov, kadar zve, kako sta se trudili Stana Tresákova in Vida Stolpova zaman. Malone sem pozabila, da sem jezna. To presenečenje, ta obraz!

Peter Osat je umolknil za hip, potem pa se obrnil k teti Ivani.

»Veliko in malone bi dejal splošno nestrpnost sem že zapazil pri zbrani gospódi. Vse je jako radovedno na veselico; komaj čakajo, da se prične. Sev \acute{e} , če smo tudi delovali skrivaj, toliko se je že razneslo po mestu, da sodelujejo najboljše moči. Zato pa je radovednost opravičena.«

»Gotovo,« odvrne teta Ivana, »verujem, da bo tudi uspeh s to radovednostjo v pravem razmerju.«

Skrivnostno se je nasmehnil.

»Sev \acute{e} , sev \acute{e} , ali — tajnost,« dejal je šepetaje, »ničesar vam ne smem in nečem razodeti. Presenečenje bo tem večje. Ali zdajci bomo zares začeli; gospoda že teško čakajo. Le pogledjte tá splošni nemir! In tam — oprostite blagovoljno — vidim gospoda Tilna Volka, pa moram govoriti ž njim, kaj, to je seveda tajno zopet,« pristavil je s \acute{e} smehom.

Odšel je in z jako srditim pogledom sem zrla za njim. Kako neizrečeno me vselej razjezi tá človek! Pa je dejala teta Ivana, naj ga ne sodim na prvi pogled! Saj ga tudi ne! Takó sovražila ga nisem niti na prvi pogled, kakor ga sovražim zdaj. In vendar mu moram odgovarjati, če me kaj upraša. Celó prijazno mu moram odgovarjati, ker smo na veselici. Pa bi ne bila jezna! In tega Ivana Bojána tudi ni od nikoder. Sev \acute{e} , prav je storil, da ni prišel. Jaz na njegovem mestu bi tudi ne bila. Kaj bodo ti obrazi? Ali je to svet? Niti koristili, niti škodovali mi ne bodo ti vsakdanji ljudj \acute{e} , ker nečem občevati ž njimi. Samó jeziti me morejo, ker so tako vsakdanji in ker sami ne čutijo, kako smešni so v svoji vsakdanjosti! Bog v \acute{e} , če so povsodi taki?

Jako srdita sem zrla po dvorani. Za mano je sedel gospod sodnik in gledal takó zamišljeno, kakor vsak dan, ko stopa v svojo pisarno; ob steni je slonel tisti pisar in streljal s pogledi okrog sebe; poleg tete Ivane pokajljal je postaren dolgolas mož in govoril ž njo o današnji veselici; baš pred mano bila je neznana mi meš \acute{c} anska družina in tako dalje brez konca! Jaz sama sedela sem malone ob steni in jezno čakala, kaj bode. Na uho pa mi je udarjalo zamolklo šepetanje — bili so svečani trenotki!

Zdajci se prikaže na odru, nalaš \acute{c} za tá večer pripravljenem, Peter Osat in se prikloni občinstvu. Vse oči upró se vanj in velika tihota nastane. Radovedna se ozrem tudi jaz na Petra Osata. Lep mož gotovo ni to, ki nerodno, ali vendar precej oblastno stoji na odru v gasilni opravi! Ni jedne prikupljive lastnosti nima!

Z neprijetnim glasom povedal je, kako se je prav za prav rodilo novo gasilno društvo. — Tihota. — Da je jako potrebno in važno o tem času, ko se tako pogostoma čujejo novice o požarih, to je pač davno že znal vsakdo. Pogostoma se čujejo novice o požarih, ali — — Tihota. — (Peter Osat gleda brezupno pred se; oblastnost njegova gine.) »Pa če se tudi čuje toliko o požarih, ni treba, da bi se čulo, hočem reči, zabraniti se

dad \acute{e} take nesreče.« (Peter Osat uzame robec iz žepa in si potegne ž njim preko čela.) »In tak namen je uzvišen. Ogenj gasiti, to je uzvišeno. Zato pa so se zbrali nekateri požrtvovalni gospodje in osnovali gasilno društvo. In zato je vredno podpore. Podpira je zares vse mesto, kakor se vidi. Če bi kdaj zagrozila nevarnost našemu mestu, branilo je bo novo društvo. Njega — Petra Osata veseli, da more kot načelnik novemu društvu zahvaliti blage someščane za obilno udeležbo in jih pozdraviti prav presrčno. Bog jih živi!« —

Priklonil se je globoko in si zopet potegnil z robcem preko čela. Videlo se mi je, da se je neizrečeno mučil Peter Osat; po dvorani pa je zdajci nastalo pritrjujoče mrmranje.

»Začetek je lep,« mislila sem sama v sebi, »govornik ni Peter Osat. Tak pozdrav treba drugače govoriti, ali tu zadošča, kakor je videti in čuti.«

Ni se popolnoma utihnilo pritrjujoče mrmranje in že je stal poleg mene. Ne vem, kdaj in odkod je prišel, ali to vem, da je bil jako potr \acute{t} videti.

»Čudno,« dejal je tiho, malone žalostno, »ali slabo sem se obnesel, ne li, gospodična? Bog v \acute{e} , odkod prihaja to! Zares, tako lepe misli sem imel, pa kar izginile so misli in besede! Ne vem, ali bi se jezil ali kaj. Sev \acute{e} , človek ni vaje. Pred toliko gospódo ni lahko. Najlepše misli izginjajo, uhajajo kot — kot —«

Umolknil je. Nisem vedela, ali bi se jezila ali bi se smejala njegovim besedam. Pa ko sem ga videla tako pobitega, tako tožnega, tedaj se mi je smilil Peter Osat. Dasi mi ni bil nikoli povšeči, sedaj pa se mi je smilil. Zato sem rekla:

»Nu, vaš govor so vendar odobraval, torej —«

»Dà, dà,« dejal je urno in me pogledal nekam potolažen. »To je res, odobraval so ga. Ali jaz vem, da nisem povedal vsega tako, kakor sem hotel. Te zavesti ne prežene odobravanje. Pa kar je, to je. Nič ne poma \acute{g} a. Vender — oh, gospodična Stolpova je že pričela, čujte! Lep prolog,« dostavil je in mi namežiknil z očmi. »Krasen celo. Le poslušajte!«

In poslušala sem Vido Stolpovo. Držala se je proti svoji navadi jako resno, celo slovesno in govorila s poudignenim glasom svoj prolog. Razkladala je v verzih strašno silo ognja, njega veliki pomen za človeštvo, njegovo korist in škodljivost. Potem je povedala, kako se človeški rod že od nekdanj bori s tem sovražnim elementom in da se prav zato povsodi snujejo gasilna društva. Naposled je z velikim poudarkom domačemu društvu želela najboljšega uspeha ter naprosila gospodo, naj je blagovoljno podpirajo.

Neskončno zadovoljnost čitela sem Petru Osatu z obraza. Ko je končala Vida Stolpova, prikimal je dvakrat, trikrat od samega naudušenja z glavo, plosknil z rokami in zakričal: »Dobro, dobro!« Tedaj pa se je tudi oglasilo vse občinstvo; dvorána se je kar jela tresti od odobravanja in ploskanja. In Vida Stolpova klanjala se je na odru in s \acute{e} sladkim smehom poslušala ploskanje in odobravanje. Kar žarilo se jej je obličje od radosti . . .

»Oh, gospod Vojteh Suša zna,« dejal je Peter Osat in si m \acute{e} l rok \acute{e} , »gospod Vojteh Suša je rojen pesnik. Tá ogenj, tá naudušenost, tá izborna pesem! In bodi pri-

lika, kakeršna hoče, on vam umeje porabiti jo v prekrasno pesem! Posebe ga bom moral zahvaliti.«

Ploskali pa so še vedno in tedaj prikazal se je tudi Vojteh Suša na odru. Držal se je jako slovesno in s hladnim smehom uzprejemal svojo slavo. Menda je bil popolnoma preverjen, da jo zasluži! —

»Kaj menite,« dejal je Peter Osat zopet, »lepa misel mi je šinila v glavo. Kake pesmi bi trebalo našemu društvu, popotnice bi trebalo! Popotnica gasilnega društva! Oh, to bi bilo krasno, ako bi jo imeli! In kdo bi jo mogel zložiti? Umeje se, da jedino gospod Vojteh Suša! Tudi uglasbil bi jo morda sam, kajti to morate vedeti, da ni le pesnik, nego tudi izvrsten skladatelj. Neli, izborna misel? In jaz vem, da bi gospod Vojteh Suša drage volje ustregel taki prošnji našega društva. Dà, dà, popotnico moramo imeti!«

Smejale se je presrčno. Jaz pa sem že davno nehala milovati Petra Osata in samo jezna sem bila še. Zato sem dejala na kratko:

»Pa ga naprosite. Vam ne bo odrekel.«

»Seveda ne,« odgovoril je samoljubno, »v čast si štejem, da nekaj veljam gospodu Vojtehu Suši. Še danes ga naprosim in potem imamo popotnico. Zares, srečna misel je bila.«

Umolknil je in se utopil v srečne misli svoje. Srdito sem zrla na oder, kjer sta nastopila Tilen Volk in Stana Tresákova. Letá je ravno kar sela h klavirju, stoječemu na odru in pogledala po dvorani. Ujela sta se najina pogleda in zaničljiv smeh pokazal se je na njenem obrazu. Menda je hotel reči tá smeh, da Stana Tresákova ne pogrèša mojega sodelovanja. Saj bo Tilen Volk napravil utis sè svojim prekrasnim glasom in tega utisa bo tudi ona deležna! Ali jaz jej ne zavidam! Naj ga bo deležna!

Nekoliko akordov in Tilen Volk je pričel peti. Baš neprijeten glas ni bil, posebnega pa tudi nič ni bilo; Stana Tresákova je spremljevala na klavirju.

»Ali ga čujete?« šepnil je Peter Osat. »To vam poje kot slavec. Tako srebrnočisto in s takim občutkom more peti le gospod Tilen Volk. O dà, on je rojen pevec, slavec je našega mesta!«

Kakó so me jezile té večne opomnje! Ali sem morda slišala kaj drugega, nego donebesno pouzdigovanje primeroma takó vsakdanjih sposobnosti? Vojteh Suša je rojen pesnik, Tilen Volk rojen pevec — seveda! Ni čuda: Peter Osatovemu ukusu mora pač vse prijati! Saj nima ni trohice razzodbe!

Ustnice sem stisnila skupaj in molčala trdovratno. Ko pa je po končanem petju začel ploskati Peter Osat, in je nastalo z nova občno odobravanje, pogledala sem ga tako srdito, da je hipno prenehal s svojim ploskanjem.

»Vam ne ugaja petje?« dejal je ves osupel in me pogledal neverjetno. Peter Osat si niti misliti ni mogel, da bi kdo sodil drugače nego on!

»Nič posebnega ni,« dejala sem s pomilovalnim smehom. On pa je pri mojih besedah kar okamnel.

»Ali prosim vas, gospodična,« dejal je naposled, »gospod Tilen Volk, takó izboren pevec in gospodična Stana Tresákova tako izborna igralka! Kakó vendar morete —«

»Nič posebnega,« ponovila sem mrzlo. »Osoben ukus.«

»Dà, dà, osoben okus, ali vam, ki tako izvrstno —« Še bolj srdito sem ga pogledala in še bolj mrzlo dejala:

»Baš zategadelj.«

Sedaj pa je umolknil Peter Osat in se užaljen naslonil na steno. Stana Tresákova in Tilen Volk sta v tem bila morala ponoviti svojo pesem, ali Peter Osat ni ploskal, nego slonel nepremično ob steni.

»Bodisi,« dejal je za nekaj trenutij na glas, »to pa boste videli, gospodična, da bode časopis našega mesta prinesel samo pohvalo. In to je mnogo. Gasilnemu društvu nikakor ne bo na škodo, nego samo na korist, ako se javno priznajo njegove zasluge za veselico. Ne dvojim, da se bodo. In tudi sodelujočih oseb ne bo prezrl naš časopis —«

»Prav,« odgovorila sem jezno. »Zasluge imajo vsi —«

»Vidite,« rekel je zadovoljno. »Sami pravite, da jih imajo —«

— »Zakaj jih torej prezirati?« pristavila sem ne meneč se za njegovo opomnjo. »Dober uspeh želi vsakdo.«

S temi besedami naslonila sem se jako ponosno v svojem stolu nazaj in zrla na oder. On pa je dejal za nekaj časa:

»Ne vem zakaj, ali vidi se mi, da niste posebno naklonjeni našemu društvu. Vendar pa je tako potrebno in koristno, gospodična! Naš trud uživa splošno priznavanje —«

»Mari sem rekla, da ga ne?« uprašala sem razdražena. »Prav, ako je uživa. To je prav hvale vredno.« Zadovoljno je prikimal z glavo in se nasmejale všečno.

»Verujem, da je hvale vredno. Marsikdo bi bil že omagal, ko bi ga ne krepčalo in pouzdigovalo priznavanje. Ob jednom pa je tudi dokaz, da se naše mesto — ali čujte! Zadnja točka pred plesom! Gospodična Tresákova je pričela. Lep glas, neli? To čustvo, ta izborni ukus!«

Umolknil je, kakor da mu naudušenje ne dá govoriti, in nepremično zrl na oder. Tam je pela Stana Tresákova jako znano pesem, po dvorani pa je vladala velika tihota. In utihnil je zadnji glas in uzbudili so se poslušalci iz svojega zamaknenja in z velikim šumom začeli ploskati Stani Tresákovi. Jaz pa sem si oddahnila prav iz duše. Če že druge dobrote ne bo, vsaj rešena bom opomenj Peter Osatovih!

»Krasno, krasno!« zaklical je s takó neizrečenim naudušenjem, da so se malone vse oči uprle vanj. Potem pa je pristavil rahleje: »Vse točke so zares tako izvrstne, da se mora človeku kar samo smejati. Kaj takega še nikoli nismo slišali. O gotovo, izborne moči šteje naše mesto; oslavile bi se celo pred razvajenim občinstvom. Naše društvo jim mora posebno hvaležno biti za tak redek užitek. Krasno zares!«

Jezno obrnila sem se k teti Ivani. Ali ž njo je novič pričel sosed marljiv razgovor o veselici; brez nehanja je mahal z rokami po zraku, segal ž njimi v lase in dokazoval v jedni sapi veliko važnost in neprecenljivi upliv glasbe na človeško srcé. Njegovega dokazovanja se mi ni ljubilo poslušati.

Da, bila sem razdražena, da nič takega. Na jedni strani to dokazovanje, na drugi hvalisanje — kdo bi ostal miren? To je torej veselica, o kateri se je govorilo že toliko in toliko! Oh, najrajši bi se bila razjokala na glas! . . .

Po dvorani pa je nastalo veliko šumenje. Videla sem Stano Tresákovo, Vido Stolpovo, Tilna Volka in Vojteha Sušo, kako ponosno so hodili med gosti in s kako radostjo so poslušali svojo slavo. Peter Osat pa je dejal, da mora iti sedaj, kajti to bi nikakor ne pristajalo, ako bi gospodični in gospoda, ki so sodelovali na veselici, še pred plesom ne zahvalil najprijazneje in najtopleje. Oprostim naj torej blagovoljno; ko se prične ples, bo že toliko drzen, da me bo nadlegoval sè svojo navzočnostjo.

Ostala sem sama. Teta Ivana je še vedno morala poslušati svojega soseda. — uboga teta Ivana! Na njenem mestu ne bi hotela biti! —

S temnim obrazom sem zrla po sobi. Počasi je odhajalo občinstvo v nasprotno sobo, da se nekoliko okrepča po velikem dušnem naporu, in govorilo in smejala se na glas. Kogar sem pogledala, vsakomur sem čitala veliko zadovoljnost z obraza in dolgočasila sem se neizrečeno. Dvorano so pripravljali za ples, to je, stole so jeli spravljati iz nje; h klavirju pa je že sedel Vojteh Suša, slavni pesnik in skladatelj, ter z močjo začel igrati ples. Bile so stare obrabljene stvari, katerih zares nečem poslušati!

Pustila sem teto Ivano in stopila k oknu. Bila je lepa mesečna noč. Zrla sem tisti blede mesec, ki bajč tolaži nesrečne ljudi in pokoj lije v brezupna srca; zrla svetle zvezde, ki bajč tako sočutno svetijo na uničena življenja, ali zrla jih nisem dolgo. Zopet sem se obrnila od okna.

V tistem hipu pa je z nova stal poleg mene — Peter Osat! Sè srditim pogledom premerila sem ga od nog do glave, on pa je v jednomer neverjetno majal z glavo.

»Tega bi si ne bil mislil, gospodična,« dejal je neizrečeno resno. »Seve, sedaj mi je vse jasno.«

»Kaj bi si ne bili mislili?« uprašala sem naglo, »in kaj vam je jasno?«

»O — gospodična Stana Tresákova povedala mi je vse,« odgovoril je in zopet zmajal z glavo. »Kakó vas je prosila, pregovarjala —«

»Nu in?« uskliknila sem z iskrim pogledom. Videl je menda, kako sem jezna, kajti dejal je malone plašno:

»Igrati niste hoteli. Naklonjeni niste našemu društvu. O, meni je vse jasno!«

Kar glavo je sklonil, meni pa je kri šinila v lice.

»Ali sem naklonjena ali ne, o tem se nečem prepirati z vami,« rekla sem rezko. »Kar pa se dostaje igranja, imam popolnoma samostalno voljo —«

»Da, ali ta samostalna volja ravno dokazuje, da —«

»Ta samostalna volja ne dokazuje ničesar,« rekla sem ledeno.

»Kako da ne? Prijazni niste našemu društvu,« opomnel je Peter Osat in me gledal srepó. »To pa me, odkritosrečno rečeno, boli —«

Zaničljivo sem se nasmejala. Petra Osata boli, da nisem prijazna gasilnemu društvu!

»Vidite, gospodična,« pouzel je zopet s plahim glasom, »tako živo sem si že mislil, kako bi bilo lepo, ako bi — ne, tako vam ne morem povedati tega! Ali boli me do živega, da mi nikoli — ne! Morda še pride čas, ko vam razkrijem svoje srce! Sedaj me še nečete poslušati! Ne umejete me! Nečete me umeti!«

Umolknil je in gledal pred se. Zrla sem ga presenečeno. Da ga ne umejem! Da morda še pride čas, ko mi razkrije srce! Kaj pomenja to? Zakaj mi hoče razkriti srce? Kaj me zanima njegovo srce! . . .

Teta Ivana stopila je k nama in konec je bilo neprijetnega razgovora. Hipno je pozabil Peter Osat svojo boleost ter z naudušenim glasom začel praviti o dovršeni veselici. Potrpežljivo ga je poslušala teta Ivana, ali meni ni bilo obstati. Na odru je igral Vojteh Suša in plesati so začeli. Jaz pa sem pustila teto Ivano in bežala iz dvorane. Tako težko mi je bilo pri srcu! Tako tozna sem bila! Tako osamljena med glasnim, kipečim življenjem! In nikogar ni bilo, da bi me razvedril. Od nikoder ni bilo Ivana Bojána! In njega samo sem želela videti. Samo radi njega sem še ostala na veselici! Morda pride še, kdo vé? . . .

Moj Bog, ali zakaj? Ali me more le on razvedriti? Zakaj čakam njega? Ali je drugačen kot drugi?

Globoko sem uzdihnila.

»Oh da, drugačen! Njega samo mogla bi se okleniti z vso svojo dušo, njega samó mogla bi — čislati! . . .

Stopila sem čez prag. Hladen dih zavel mi je nasproti. Kako dobro mi je del ta dih! Ali tu — pred hišo — moj Bog — ali ni to Ivan Boján? Plašno sem zrla visokega moža, ki je nepremično stal pred hišo.

Da, bil je Ivan Boján! Brez glasa je zrl v jasno mesečno noč. Komaj dvé, tri stopinje od mene. Zdaj pa se je uzdramil in se obrnil proti meni. Iz svetilnice nad vratmi sinil je mračen žarek na njegovo lice; veliko presenečenje sem čitala ž njega! Sapa mi je zastala malone

(Dalje prihodnjič.)

Usoda ali čas?

Ni meje vam! — Oh, polja naša
Dobili vi ste v last od nas!
Kdo kriv? Tega nihče ne upraša
Kdo kriv? Usoda ali čas?

Nad vami kakor i nad nami
Razpenja isto se nebó;
Z nasmehom vi, a mí s solzami
Upiramo nanjé okó . . .

Ta svet, ki tu se razprostíra,
Rodil bi lahko srečen rod!
In vender vaš živí, naš hira,
Ker suženj naš in vaš gospod!

Mejé pa ní! Gospostvo vaše
Ubija nas, pogublja nas . . .
Kedó končá trpljenje naše?
Kedó? Usoda ali — čas? —

Dekliški uzdihi.

I.

Solžec v temno noč strmim
Ostavljena in sama:
Usoda gôro in ravan
Prostrla je mej nama.

„Ko zora nov dan porodi,
In solnce spet zasine,
Morda se z dnevom novim on
Povrne iz tujine.“

Tako tolaži slednjo noč
Srcé se neveselo,
A zlato solnce slednji dan
Me gleda osamelo.

II.

Ko pomlad spet se porodi,
In slavec spet zapoje,
Tedaj čez gore in ravni
Prispem na prsi tvoje.

Tako solzan mi je dejal,
Ko v svet se je odpravljal,
Tako mi je obljuboval
In samo me ostavljal.

Spet ljubko solnce žar blestec
Obseva pestro cvetje,
In slavec v grmu žvrgoléc
Oznanja mladoleetje.

V življenje novo vse kali,
Vse se smehlja in poje,
Le jeden mračen cvet veni,
Ta cvet — srcé je moje . . .

Rosana.

Hrvaški spomini.

Spisal J. Trdina.

(Dalje.)

Slovenski mlinar in urar Okoren delal je mnogo za neki staroverski samostan. S predstojnikom sta se sčasoma tako sprijaznila, da ga je povabil dostikrat na večerjo. Po končani jedi šli so drugi menihi spat, ona dva pa — v klet, v koji sta pijančevala vselej čez polnoči. Ko sta se ga dobro naluckala, napotila sta se k svojim prijateljicam, z večine h katoličankam. Kdaj pa tudi h kaki staroverki ali Židovki. Kjerkoli sta potrkala, odprla so se jima na stežaj ali vrata ali okna, kakor sta hotela. Da me ne bi kdo napak razumel, moram povedati, da ta samostan ne stoji na slavni Fruški gori, na kateri so živeli pravoslavni menihi pošteno po pravilih svojega reda. Ni čudo, da je pognal omenjeni predstojnik ves imetek svojega samostana. Okoren je slišal, da je prebival v njem zadnja leta čisto sam, brez tovarišev in služabnikov. Po smrti njegovi ostal je boje prazen. Ker se pol veka ni brigal nihče za popravila, jel se je poleg izpričevanja mlinarjevega že podirati in bo skoro razvalina. Znanci so mi zatrdili, da se zmatrajo mnoge slavonske deklice za strašno nesrečne in opoganjene, ako si ne morejo dobiti nobenega ljubovnika ali če morajo živariti dlje časa brez njega. Ako pa jih ljubezen zavede, da zanosijo, ne zdi jim se to nikaka posebna nezgoda in sramota. Zatekó se h kaki ciganki ali iní »zvedenki«, koja jih reši nadloge za majhne denarje. Marsikatera pa si pomaga neki kar sama, dobivši na polju tistega spačká, ki mu pravijo Dolenjci »vranji klun«, če prav se ne drži vranje glave. Še veliko bolj pa slové in se iščejo v ta namèn jagode nekega drevesa ali grma, kateremu po jako nujnem razlogu ne smem povedati domačega imena. Zdravniki in naravoslovci ga zovó po latinski jun. sab. Doktor Josip mi je zatrdil, da so prodajali strupe, ki odplavljajo nezreli zarod, celó nekateri brezvestni lekarničarji! V zakoncih pa je zavládala po Slavonskem neka druga strašno pogubna napaka. Zaperila se je v njih trapasta misel, da je grozno grdó, ako

imajo oženjeni že prvih pet let otroke. Ta predsodek je zakrivil mnogo nenaravnih grehov, pospešujočih žensko neplodnost, katere danes ni morda v vsi Evropi po razmeri nikjer toliko, kakor baš na Slavonskem v glavni, to je, v hrvaški narodnosti.

Tako so mi opisavali prijatelji civilni del te dežele. Sosedna granica bila je komaj za spoznanje boljša. Njo so kvarili najbolj častniki. Brez zapreke širila sta se blodnost in prešestvovanje. Marsikatero dekle izgubilo je ves sram, z malopridnostjo svojo hvalilo se je javno in osmehovalo vsako vrstnico, koja si je ohranila deviški venec. Večkrat čul sem anekdotu, da se je neka krasotica pobahala v društvu, kako izvrstno se zabavlja zvečer s svojim kapitanom. Druga gizdavka jo pogleda zaničljivo in se oglasi: S kapitanom? Prava čast ha ha ha! K meni pa dohaja sam polkovnik! . . . Okolu leta 1840. posilil je neki višji častnik ženo podložnika svojega Tadića. Mož ga zaloti in ustrelí. Da se ne bi pripetilo kaj takega tudi njemu, pobegníl je z doma in šel v razbojnike. Kajkavci pravili so mi mnoga junáška in viteška dela o tem hajduku, ki je postal velik naroden ljubimec. Jaz sam nisem vedel, kaj bi mislil o teh in drugih takih govoricah. Zdele so se mi prehude za slavonske brate, da jih nikakor nisem mogel verjeti. Ko je prišel k Mlinariću za jeden dan ravnatelj Muzler, prosil sem ga, da bi mi blagovolil o ti imenitni reči naznaniti resnico. Odgovoril mi je: Kakor o vsaki stvari, laže, se mnogo tudi o slavonski nenravnosti. Jaz poznam dobro rojake svoje pa vem in bi lahko prisegel, da živi velika večina njih tako, kakor zapovedata Bog in pamet. Ali žal da ne morem reči, da bi bila poročila o spačenosti slavonski popolnoma izmišljena. Morda se cela desetina ljudi nič ne boji nekaterih jako silnih in ostudnih grehov, kojih vam nečem imenovati. Ti razuzdanosti se nihče ne bo čudil, kdor pomisli, da so po Slavoniji šarili in gospodarili skoro dve sto let poživinjeni Turki. Za-

trosili in údomačili so pri nas nekoliko razven ine nesnage tudi svojo sodomsko grdobó. Zmage Leopolda I. prepodile so azijske divjake, ali niso izbrisale njih sledú, ki je viden še danes v slavonskem značaju. Rojaki moji občevali so že od nekdanj z Ogri veliko več nego kajkavski Hrvati. Niti od teh sosedov niso se mogli nič dobrega naučiti. Učenjaki trdijo, da je nerodovitost mažarskemu narodu prirojena. Jaz bi dejal, da to ni povse istinito. Razgovarjal sem se večkrat z ogrskimi duhovniki in jih uprašal, kaj mislijo o mažarski neplodnosti. Rekli so mi, da bi priroda mažarskim ženam kdaj prav rada dala otroke, ali jih dostikrat same nečejo. Švabe so tretji narod, s kojim se družijo Slavonci kolikor toliko že mnogo vekov. V Erdelju razvil se je v Saksoncih zloglasni »Zweikindersystem«, ki ima dosti privržencev tudi med ogrskimi in slavonskimi Nemci. Slovani zmatramo deviško čistost za največjo svetinjo, za nekakov noli-me-tangere. Omenjeni trije narodi osnovali so si o nji precej drugačen pojem. Turčin jo blati in tepta, kolikor more. Mažarji in Nemci pa jo časte in pouzdigujejo veliko bolj v teoriji nego v praksi. Takovi uzgledi morali so slavonske Hrvate pohujšati. Često se pripeti, da učenec prekosa učitelja svojega. Nekaj takega dogaja se zdaj v Slavoniji. Rojaki moji so si mislili: Nemeec se briga samo za dva otroka. Zakonski jarem ga ne žulji tako nemilo kakor nas bogce, katerim je skrbeti za polno hišo dece. Še bolj olajšal si je življenje Mažar. Njemu se rodi samo jeden otrok. Ali najsrečneje bi se živelo, če človek ne bi imel nobenega. Poskusimo! Jeli so poskušati in uspeh jim je ugajal in jih zadovoljil. Zdaj najdete že povsod oženjenih Slavoncev brez otrok in brez želje in volje, da bi jih kaj dobili. Ni treba mi razpravljati, da to načelo ne izpodkopava le nraavnost, ampak izpodjeda tudi srčni koren našemu narodu. Navzlic neizmerni svoji gadnosti in škodljivosti nahaja si vsako leto več prijateljev.«

Modri veččak Muzler mi je torej potrdil, kar so mi povedali prej drugi ljudje o Slavoniji. Ako se izpridi kje izmed tisoči deklic cela stotina in neče imeti izmed tisoči zakonskih parov sto parov nic otrók, mora uvideti vsak le količkaj pameten človek, da je dospela nraavna bolezen že do najhujše nevarnosti in da je skrajni čas misliti na primerna zdravila. Tožne nasledke tolike razuzdanosti, katere povečuje nepovoljno politično, gospodarsko in obrtniško položje, pozna danes že nedorasla šolska mladina, ki se uči statistike trojedne kraljevine. V Slavoniji se je zadnjih 30 let domače prebivalstvo silno zmanjšalo; moglo bi se reči, da je začelo zamirati! V nove in stare praznine vró in se gnetó od vseh strani tujci, sosebno Nemci in Mažarji. Ta izprememba se vrši tako naglo, da groza izpreletava rodoljuba. Pakraško podžupanijo zasjedlo je na pr. toliko inorodcev, da sestavljajo že do malega polovico vseh stanovnikov! Bahova zistema gladila je pot nemški kolonizaciji. Po sramotnem njenem padcu doseglo je hrvaško kraljestvo nekoliko avtonomije. Domači njegovi vladi naklada domovina sveto dolžnost, da ustavi in zaduši nenraavnost, ki se je razširila iz Slavonije že do Siska in Moslavine, in da ob jednem odpre to deželo na stežaj slovanskim, zlasti hrvaškim naselbinam. Mnogo tisoč marljivih kajkavcev in čakavcev za-

pustilo bi lahko brez kvare prenapolnjeno Zagorje in Primorje. Krasno podajali bi se lepi zemlji tudi Ličani in drugi korenjaki iz nekdanje gornje granice in vshodne Dalmacije. Vsa ta hrvaška plemena nadarila je priroda prebogato z bistrim razumom, krepko voljo, zdravim truplom in jeklenimi mišicami. Duše in krvi jim ni skaila še nobena kaplja smrtnege strupa, ki razjeda slavonske županije. Po njih bi ta rajaska krajina zopet oživila in se prerodila; spadala bi med najdragocenejše biserce slovanskega sveta tudi po svojih prebivalcih in ne le kakor do zdaj le po čudoviti svoji leži, naravni dražesti in rodovitosti.

V Lupoglavi slišal sem prvokrat nekaj jako čudnega. Mož, ki mi je pokazal ženo svojo, dejal je: Oprostite, ta je moja žena, ne zamerite, da sem jo poklical simo. Pozneje čul sem še dosti potov isto govorjenje, ki v tujcu lahko obudi misel, da prosti Hrvati zmatrajo zakonske drugarice svoje za nekaka nečedna bitja, da jih kar očitno zaničujejo. Slavni hrvaški učenjak Bogišić je dokazoval in dokazal, da je to mnenje krivo in da sodijo ljudje o Hrvatih popolnoma napačno. Trud njegov je znanstven in korenit, ali precej nepotreben. Vsak mož, ki te prosi: Oprostite, ta je moja žena, pojasnil ti bode, ako zaželiš, te svoje besede tako pametno in povoljno, da mu boš moral pritrđiti in ga spoštovati že zaradi njih. Razžaljive so za žene samo na videz, prav za prav pa izvirajo iz prelepe sramožljivosti. Lupoglavca sem pokaral, zakaj zbadá ženo svojo s poniževalno prošnjo: oprostite, ne zamerite, da sem jo poklical, ali mari ne ve, da jo mora častiti in ljubiti bolj nego vse druge božje stvari na svetu. Mož mi se namuza nekako skrivnostno in mi veli tiho, da sem ga komaj razumel: E baš zato sem vam tako govoril, ker ženo svojo častim in ljubim, da je bolj ne morem. Znam, da je ta ljubezen dolžnost moja, ali kdor ima v sebi le količkaj srama in poštenja, ne meni se rad o takih rečeh na vsa usta. Kaj mi je žena? Kaj ne, da po božjem in človeškem zakonu hišna tovaršica, s katero smem ležati v isti postelji in roditi z njo otroke? Da vam jo pokažem in bleknem nraavnost: Evo vam moje žene! zdelo bi se to meni in drugim nekako predržno in podlo, kakor da bi se hotel pobahati s svojo zakonsko pravico. Mi Hrvati smo se torej navadili, da pravimo o takih prilikah: oprostite, ne zamerite . . . in tako se ne more nihče nič izpodtikati in pohujševati. Kakor ta Lupoglavca, tolmačili so mi omenjene besede mnogi drugi hrvaški kmetje, pa tudi nekateri slovenski Podgorci. V Stópičah (dobro uro od Novega Mesta) rekel mi je v krčmi znan mlinar: Prosim vas, ne bodite hudi, da sem pripeljal s sabo ženo svojo. Tudi njemu sem očital, kaj jo tako slabo spoštuje. Opravičeval se je z istim razlogom in malone z istimi besedami kakor Hrvati. Dodal pa je še tole zanimljivo opomnjo: Kvantanje je velik greh, katerega se mora človek izpovedati. In vender bi se smijal najsvetejši duhovnik, ko bi mu se kdo zatožil, da je dejal: mož, žena, ženitev, možitev, zakon, dasi so te besede gotovo prav grde kvante, če se premisli, kaj pomenijo. Ali ker se brez njih ne more lahko prebiti, navadila so se jih ušesa, da nam se ne zde nič ostudne, in izgubile so celó grešnost svojo, ki se jih je držala brez dvojbe od konca.

(Dalje prihodnjíč.)

Belokranjske narodne pesmi.

(V Adlešičih zapisal Š.)

X.

Vечерал је Краљевићу Марко
 С старом мајком и с вијерном љубом.
 Још се Марко грохотом насмје.
 Његова га унитала мајко:
 Кај се смијеш, дете моје драго?
 Да се смјеш мени стари мајки,
 Ал' се смијеш своји вијерни љуби,
 Али се да убоги вечери?
 Не смјем се тому ниједному.
 Кад сем ишел по 'нем пољу равнем.
 Састал јесем једно Туре младо,
 Носило је брвјетку сабљицу.
 Рекел сем му, да ми је однаше.
 Није ми је однасати тело.
 Онда сем му на силом узео.

XI.

Бога моле турски момки,
 Да јим Бог да бојевати.
 Сави води не пливати.
 Сава вода јако брза.
 Вечер Марка уморила.
 У јутро га ван хитела
 На хрбове, на брегове.
 Шла га искат њег'ва мајка
 На три лета на четире.
 Окол' Марка трава расте,
 Липа трава дигељина,
 Ал' је пасе Сур-јеленко.

XII.

Veseli se, zemlja Bosna ravna,
 Koja jesi na glasu od davna
 Vsu kršćansku vjeru razspoznala.
 Eto tebi lipo premaliče,
 Premaliče, dan te Jurjev išče.
 Kaj će tebi Jurjev dan donesti?
 Tihe rose, dubrave zelene.
 U planinah snegi prekoprniyo,
 I po šipku rožice procviću.
 Zmaje leži v tomutni jezeri
 Iz jezeri glavo podiguje,
 Proti grada milo rozijuje.
 Proti grada kralja Širinskega.
 Kralje nima sina nijednega,
 Samo jedno čerčico jedino.
 More je dat' zmaju za deseto.
 Kad je šalje u 'no polje ravno:
 Aj me meni! dete moje drago,
 Kamo oče belo lice tvoje,
 Kamo čedo bele ruke tvoje!
 Šetala se po 'nem polju ravnem

I za sabom jagnješče peljala,
 Sestaj je je svečeni Juraje.
 Još ji veli svečeni Juraje:
 Kaj se plačeš, lijepa devojka?
 Ne pitaj me, neznani delija,
 Moram čekat' zmaja vodenoga,
 Ja ću biti njemu za deseto.
 Nisem ti ja neznani delija,
 Neg' ja jesem svečeni Juraje.
 Češ se z mojim krstom pokrstiti,
 Hočeš moga Boga vjerovati,
 Ja ću tebe zmaju otimati.
 Sedi doli u zeleno travo,
 Češ ti meni drobno poiskati.
 Ako bi ja junak pozaspaval,
 Kad se bude jezera mutila,
 Zbudi mene lijepa devojka.
 Sela dole u zeleno travo.
 Ona mu je drobno poiskala.
 Pozaspal je svečeni Juraje.
 Kad se začne jezera mutiti,

Splakala se lijepa devojka,
 Pala suza na lice Jureče;
 Onda se je sprobudil junače.
 Sedel se je na svoga konjička.
 Zmaj je zašel iz vode tomutne,
 Prevrgel ga svōm mečem zelenim,
 Konju ga je na rep navezao,
 Nesel ga je kralju Širinskemu.
 Kada dojde h kralju Širinskemu:
 Ovo si mi kralje Širinskemu,
 Eto tvoga Boga vodenoga.
 Eto tebi čerčica edina.
 Eto tebi beli gradi moji,
 Pristajase, da se po njih šečeš!
 Eto tebi moj prstenak zlati.
 Pristajase na desnico tvojo!
 Eto tebi čerčica edina,
 Pristajase, da jo budeš ljubil!
 Al' ja neću tega nijednega,
 Neg' sakupi dosta duhovnikov,
 Da mašuju maše za vse duše.

Josip Stritar (Boris Miran).

(Konec.)

Človeštvo ena bode naj družina,
 Rešitelj svetu bode naj Slovan!
 J. Stritar.

Nosan« pripoveduje nam obširno svoje nesrečno življenje, ker ni hotel peti »nove maše« in so ga roditelji prekleli — tudi mati, odrekli mu vsako pomoč, tudi mati! Obupal in propal je ter postal kralj — beračev in žganjar. Mož je, kakor je bilo omenjeno, malo preveč gostobeseden za balado, pri kateri bi pač vsaka beseda, vsak stih moral biti karakterističen dvigatelj čina, kar velja tudi, čeravno menj strogo, o pesniški povesti, kateri je »Nosan« bolj podoben nego baladi ali romanci.

»Oče za sina« je kratka, žalostna povest nesrečnika, ki je nekdanj bil na vseučilišču — brez izpitov, ter je moral

sprejeti mesto odvetniškega pisarja. Oženil se je, imel tri otroke, iz katerih sta mu dva umrla in potem še žena. Službice ni bilo več, in mož hoče umreti, da mu sina sprejmo v sirotišče. Tiho se izmuzne k vodi in za njim bolni — sin (?) s kričem: »Oče, jaz tudi!« Vse duševno in telesno stanje nesrečnika predočuje nam pisatelj v kratki žalostnojasnli sliki. Mislečega in čutečega človeka mora hudo boleti, da je kraj preširnega sijaja in bogastva toliko nezaslužene revščine in siromaštva. Razumljivo je tudi, da je nekdanjemu vseučiliščniku bilo nemogoče prositi, četudi za slabega, bolnega sina prositi ne bi bilo sramotno, maribi bila očetova

krščanska dolžnost. Ali da je sin šel tiho za njim in hitel v vodo, da umerje, to se človeku ne zdi verjetno. Raji bi verjeli, da če je že bolni sin ustal in šel za očetom, da je začel upiti in klicati na pomoč: to bi bilo vsaj naravno. Na svetu je toliko pravega, resničnega, vsakdanjega gorja, da pisatelj lahko le zajemlje »iz polnega življenja« brez najmanjšega pretiravanja in gradiva ima le — preveč. Taka navadna tragedija deluje še bolj, ker vsak čuti in ve, da je resnična, kakor je resnično n. pr. pesnikovo globoko hrepenenje, v katerem uprašuje (Lj. Zvon 1885):

Kje si, miru obljubljena dežela?

Kakor iz ladije Noeve golob zastonj išče in

Ne najde, kamor naj utrujen sede,

tako pesnikov duh

Zatišja išče, kjer vihar miruje,

išče — »zaman«. Otožna misel preganja pesnika celo pomladi, ali goni jo od sebe:

Izini, megla, ti misel temna,

Kaj kratko bi nam veselje kalila! —

Rod gine za rodom, pa ravno zato sedaj pomladi

Veseli, raduj se, presrečni moj sin,

Jaz zrem naj vesel ti v lice rudeče;

Saj skoraj s teboj teh gôr in dolin

In tvoje ne bom jaz gledal več sreče!

Kako dobrodejen odpočinek na križevem potu pesnikove žalosti! Kratek odpočinek! Pred nami stoji že »Pisarjev sin«, stoji in govori zatoženec porotnikom: Oče mu je bil pisar — hlapec v gosposki suknji. Pet je bilo otrok, ostala sta samo dva. Svetnica je bila mati in mučenica:

Napósled ji opešajo moči . . .

Ležala mirno je na postelji:

Pri zglavji sestra ji klečala je,

Z rokama pokrivala si obraz,

Pri znojji stal je oče. Tiho vse!

Kaka divna plastična realnost:

Le muhe je brenčanje čulo se,

Brenčé je priletela, sela je

Na čelo, blede čelo materi!

Na oko s čela, in po lici doli

Na usta ji prileze — odbrenči!

Srce pretresajoči realizem v globoki pesniški tragičnosti.

Ni se jokal sin:

Zdaj jasno videl sem, zdaj vedel sem,

Kaj mater umorilo je, široto!

Sreč mi zagrenelo je mladó;

Srdito se mi krčila je pest.

Ko se šopirijo v šumeči svili druge ženske, pijane belega kruha,

Umreti morala je mati moja!

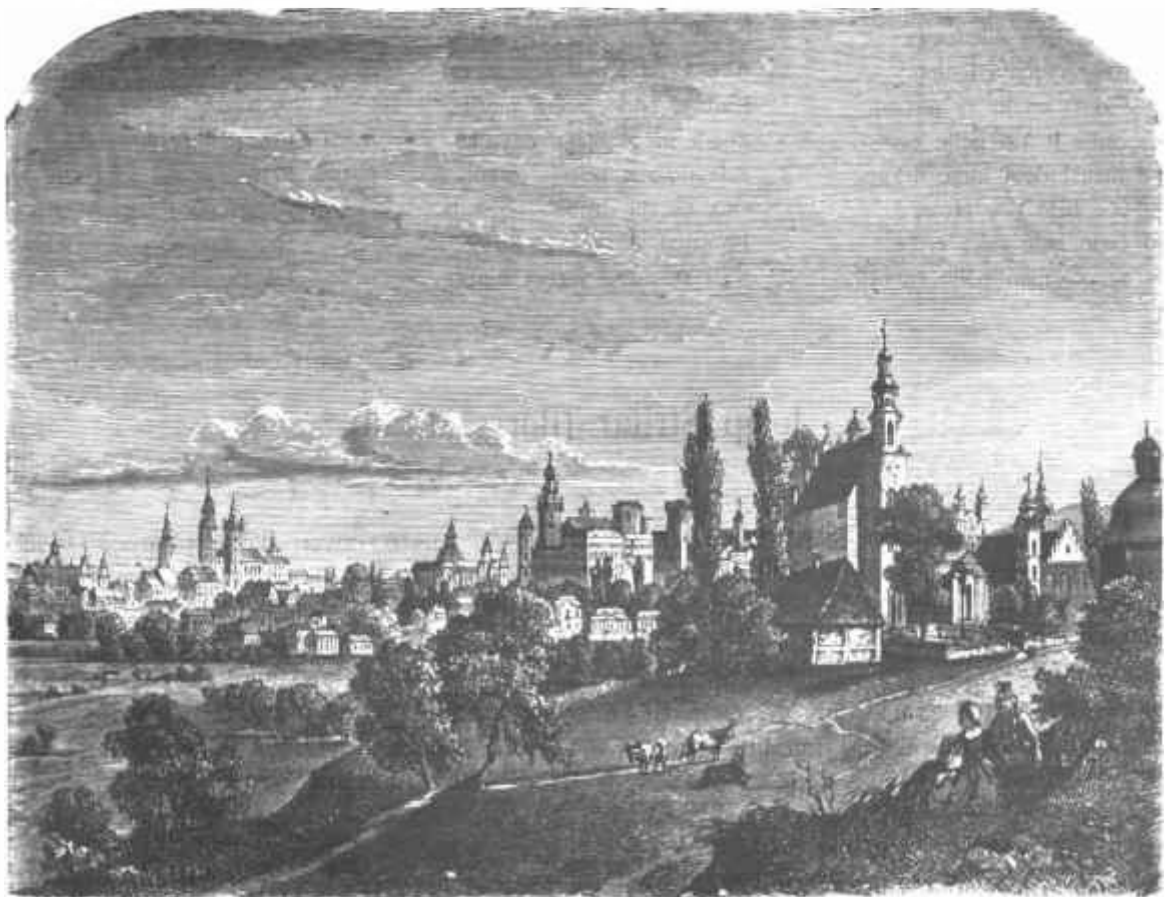
Ni je pravice na svetu: en postopač v eni noči zapravi več, nego si trdo prisluži delavec — poštenjak celo leto. Pisarjev sin uči se potem pri kovaču, da bode na stare dni očetu podpora in dragi sestri. Ali oče skoro umre, sestro pa prevari mlad gospod. Ona se ostrupi in mladi kovač beži v zapeljivčev stan:

Orodje zavilim, in pred me on

Na tla telebi, kakor vol zadet.

Sedaj je pred porotniki in prosi eno milost: »Smrt!«

Jezik je nenavadno krepak, nadahnen s pesniško močjo, »ki je dana le izbranim. In misel, kak glasen krič in protest je proti sedanji »pravici«, ko božja beseda in zapoved Odrešenikova: »Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe!« nahaja pri Manihejcih glasen, očitno porogljiv smeh, mlačnost pa pri onih, ki bi mogli pomagati! —

Pogled na Krakov.

V »Pogovorih« najprvo odgovarja »Slovenu«: Očitali so mu bili, da vse njegovo »pisarjenje«¹⁾ nima drugega namena, nego pobijati krščanska načela, da pohušuje slovensko mladino, da je poln pogubnega svetožalja. To so hude, hude obtožbe, če so — temeljite. Da bi bil Stritar naravnost kaj pisal proti krščanstvu, tega pač ni

¹⁾ Res čudna trdovratnost je to! Ko smo že, pišoč o Erjavcu, rekli, da je povse napačno rabiti glagol »pisariti« v pomenu »pisati«, to vendar nekateri gospodje pišo še danes »pisariti«. Ali hočejo s tem kaj dokazati? Dà, svojo nevednost. Pameten človek si da kaj dokazati, a »gegen die Dummheit kämpfen die Götter umsonst.«

Opomnja uredništva.

mogel nikdo reči. To tudi sam odločno trdi: »Jaz nikoli in nikjer nisem in ne bodem pobijal krščanskih načel.« Res je, da so bili taki ljudje od početka krščanstva pa do danes, ki so pobijali ta načela; res je, da jih je tudi sedaj veliko, katerim so krščanska načela zoprna, ali taki se navadno sami ne štejejo med plemenite ljudi, ne bore se za kake idejale, mari idejale naravnost sovražijo, posebno krščanske. Ne tajimo, kar se tajiti ne da! Ali ne da se pa tudi tajiti, da so nasledki žalostni, da človeka, ki ima le količkaj ljubezni do človeštva, žalostijo in strašijo, žalosti in straši ga gola sebičnost, ki se hitro širi

Stolni trg v Krakovu.

in zatira plemenite kali v človeških srcih ter pripravlja tla za ono divjo obupnost, katera mora mislečega človeka hudo boleti, ker ona, ko bi nadvladala, morala bi uničiti človeško kulturo, uničiti vse, kar je plemenitega, kar daje življenju pravo vrednost. Res je, mi grešimo, da glasneje ne poudarjamo svojega krščanskega idejale ljubezni in sedaj še posebno tudi pravice, saj zares dober človek ga ima in ga spoštuje kakor svojo največjo dragocenost. Ali Stritar odbija od sebe neverstvo in materijalizem, on ju sovraži, kakor sam pravi: »Istega sovražnika imamo vi in jaz.« Res je, pretirano svetožalje ni krščansko, saj krščanstvo je vedno bilo polno najplemenitejših, najuzvišenejših nad, najplemenitejšega, najuzvišenejšega dela, dela radostnega, požrtvovalnega, dela polnega ljubezni za vse, tudi za najzadnje siromake in nesrečneže. Obupnost pa ubija ta idejalizem, oni krščanski idejalizem, ki je nam Arijem priboril najlepše, najtrajnejše kulturne pridobitve, brez katerih si daljnega napredka resno še misliti ne moremo. Res je, da pri našem pesniku in pisatelju ali pri njegovih osebah vidimo časi preveč obupnosti, premalo svitlih nad in dela, in to je pač krivo onim hudim napadom, krivo plemenitemu strahu, da ne bi ta slabotna obupnost rasla in se širila. Da pa on sam ne želi, da se nam zatro krščanske nade, krščansko delo, to bi človek smel trditi, ko bi tudi sam Stritar ne bil tega očitno naravnost priznal. —

Dalje tudi sam priznaje, da je naše življenje »tako pomenljivo, tako urno in krepko, tako vsebine polno,« posebno sedaj, »ko ljudje spoznajejo, da ne more biti zemlja in njeno blago samo nekim v last.« Saj ljudstvo »je začelo zavedati se, spoznavati je začelo, za koga dela in se trudi kakor črna zverina«. —

Vse se izpreminja na svetu. Tudi umetnost se je izpremenila, ali — na slabše: prazno, strašno prazno ostaje srce, samo gleda (v slikah) oko dovršeno resničnost, prirodo, in sicer prazno zato, ker je »umetnost brez krepke vsebine, brez ideje, brez idejale.« Wagner pa je zašel na drugi kraj: njegova glasba ima veliko lepih, poetičnih idej, ali »utelesiti jih ne more (časi pač?!).«

Izpremembe so tudi v književnosti, ali kritika ne veselé: »Kaj naudušuje in pouzdičuje danes našo mladino, moško in žensko? Francoska 'Nana' in ruski 'Dim' . . . Naturalizem imenuje se to novo blagovestje, prava domovina njegova je Francoska, a podružnice ima povsodi, posebno pa na Ruskem.« Naš kritik je omenil tu dva romana govoreč, da naudušujeta našo mladino »moško in žensko«. Pisatelj te razprave opazuje precej vestno slovensko življenje, ali mora priznati, da ne ve, da bi bila ta dva romana moško in žensko slovensko mladino tako razunela, in se je prav začudil, ko je prvič to bral. Ravno tako se je čudil besedam: »Kolikoli razlika med tema imenomoma in vendar Zola in Iv. Turgenev sta prava tipa te nove pisave.« Res so nasprotniki nove ruske literarne stranke, ko se je pojavila v 40ih letih našega stoletja in zamenila »čisto umetnost« ali pa romantično, govorili novim pisateljem, med katere spada tudi Iv. Turgenev, da spadajo k »naturalni šoli«, in napadali so jih, četudi jim je bil na čelu (že pred Iv. Turgenevim) genialni Gógolj, ter so ga sledili Dostoévskij, Gončaróv, Pi-

semskij in dr., ali ta naturalizem je čisto drug, kakor je naturalizem E. Zole. Če je najkonservativnejši vladar in goreči pravoslavni kristijan, car Nikoláj I., odlikoval glavo te naturalne šole, Gogolja, mislim, da ni videl v njegovih spisih prav nič škodljivega. Če so dela pisateljev 40ih let obogatila rusko literaturo s premmnogimi plemenitimi idejami in težnjami — in to so —; če os »Lovčevi zapiski« Iv. Turgeneva nadahneni z najplemenitejšo ljubeznijo do zatiranega ruskega tlačana — in to so — tako, da so veliko, veliko pripomogli, da je bil osvobojen ruski kmet: ne more se vse to vendar imenovati škodljiv naturalizem ter tudi gotovo ni podoben francoskemu. Če je potem Turgenev v »Dimu« šibal ponosne, ali puste aristokrate in meglene težnje nove generacije, ki bi rada napredovala, pa ne ve pravo kako, tako da so njene misli le neki »dim«: ni nikjer ničesar, kar bi nas le malo, malo spominjalo francoske »Nane« in njenega naturalizma. Pa tudi dalje je hotel biti Turgenev tolmač težnj ruske inteligencije, ali nikjer in nikoli mu ni nikdo očital, da je prestopil zakone najstrožje morale: Turgenev je čist, kakor le more biti čist kak pisatelj, ki opisuje življenje. Veliko večji rejalist je v obče — to mi bode menda pritrnil poznavalec ruske literature — n. pr. Dostoévskij, bodisi v »Prestupléniju i Nakazániju« ali v »Brátjah Karamázovih« itd., pa vendar je bil mož strogo verujoči pravoslavni kristijan, da si boljšega noben mitropolit želeti ne bi mogel. Bil je tudi odličen član »Slavjanskega občestva«, ki se goreče bori za pravoslavno vero. »Sedaj si ne moremo misliti napadov na naturalno šolo, sedaj (nekaj tudi po zaslugi Běllínskega) so vsi uverjeni, da ima umetnost izobraziti življenje, kakeršno je, da ga nima idejalizovati (K. Petróv: Kurs istórii rússkoj literatúry, 7. izd. str. 212).« Že iz teh besed ruskega literarnega zgodovinarja vidimo jasno, da ruska naturalna šola ni bila in ni podobna francoski. Stritar tudi svoje trditve ni dokazal, in vendar je moral misliti, ko je tako goreče šibal Zolo, da leté ti udari tudi na ruskega odličnega pisatelja z nežno dušo, kakor jih je bilo le malo na svetu; moral je pomisliti, ali je pa Turgenev res zaslužil, da ga je priklenil za Zolo? Zdi se nam, da naš kritik Turgeneva ni čital. In smemo mu zagotoviti, da v celi — tudi radikalni — ruski literaturi ne bode našel ničesar, o čemer bi mogel reči, kakor pravi n. pr. o Emilu Zoli: »Kar piše in kakor piše ta mož, ne more se z besedami povedati v nobenem drugem jeziku, razven v francoskem.«

Kdo ne bi spoštoval plemenite jeze, s katero govori Stritar ravno proti temu, »kar se ne da povedati v nobenem drugem jeziku?« Teh krajnosti francoskega pisatelja res ne moremo odobravati. Ali zdi se nam, da je kritik v svojem plemenitem gnevu jednostranski, ko pravi n. pr.: »Našemu pisatelju ugaja samo, kar je moralno gnilo in smrdljivo.« O vrsti romanov, katere je izdal Zola pod občnim imenom: »Les Rougon — Macquart, histoire naturelle et sociale d'une famille sous le second empire«, ta huda obsodba pač ne more veljati. Znana so nam »Parizskija pisma«, katera je pisal E. Zola v »Věstnik Evrópy«, kjer tolmači in brani francoski naturalizem, in teško bi mu človek mogel reči z našim kritikom, da je njegova pisava le umazana speku-

lacija. On pretirava, greši, ali mračne slike ga ne veselje. Naš kritik sam priznaje, »da je takih ljudi po svetu, kakršne vidimo po tvojih romanih, resnica, žalostna je resnica. Ali da so vsi ljudje taki . . . to je grda laž. In vendar bi moral človek tako soditi po tvojih romanih.« Na to bi Zola lahko odgovoril, da on nikoli še mislil ni, da so vsi taki, da on dobro ve, da je v Parizu mnogo pravih uzorov krščanske čistote in kreposti, ali da zalibog ravno ti njegovi ljudje ne spadajo med nje.

Dalje pravi kritik glede romana »Germinal«: »Tu nam pisatelj slika z nezaslišanim mojsterstvom strašno bedo premogokopa v severni Francoski . . . Bralec vidi te neizrečeno nesrečne, duševno in telesno nesrečne ljudi, moške in ženske, odrasle in otroke in — z gnusom se obrne od njih — ne more drugače.« Upraša se tu, jeli resnico piše francoski pisatelj ali ne? Če jo piše — in menda Stritar ne dvoji o tem — potem smemo obžalovati, da resnica ni estetično lepa. Ali mislimo si, da je prišel med te nesrečnike pravi, požrtvovalni oznanjevalec božje besede, da jih tolaži in vodi na pravo krščansko pot, ali bi se odvrčal »z gnusom« od njih ali ga ne bi tem bolj bolelo srce, ali ga ne bi vsestranska zapuščenost nesrečnikov uzpodbujala, da bi v duhu besed Vzveličarjevih: »Bil sem bolan in vi ste mi stregli« vse storil za uboge reveže, kar bi le mogel — brez gnusa, ker krščanska ljubezen — to nam priča mnogo, mnogo uzvišenih primerov — takega gnusa ne pozna?

Kar se tiče snovi, priznaje Stritar, da je naturalistično leposlovje velik napredek. Leposlovje ima zanj posebno velik pomen: »Leposlovje, to je moja vera in upanje moje, združi se z vero in šolo v mogočno trojico na poučevanje, izobraževanje in odgojevanje človeškega roda.« Vere v človeštvo torej Stritar ni izgubil, saj pravi, da človeštvo napreduje »naj reko, kar hočejo črnogledci.« Sveto, uzvišeno službo služi leposlovje: »Vse človeštvo naj obseza pisatelj, posebno pa siromake in težake, nje, ki so teško obloženi . . . in mnogokrat opešajo in se zgrudijo pod neusmiljenim bremenom.« Ali »začeti je treba, zdi se mi, najprej s potrebnim, potem s koristnim, a naposled stoprav z lepim, zanimljivim, znanja vrednim.« Pri tem mora »ljubiti pisatelj človeštvo, z njim mora čutiti . . . A ne samo ljubezen, tudi spoštovanje treba da ima do njega.« Pri tem smejo se razkrivati skrivne napake, šibati in bičati se smejo grde pregrehe, a vse to nekako z ljubečo roko, kakor pokori oče porednega sina«. Resni so časi, zato »naj se ljubezen, za nekaj časa vsaj, pomakne v drugo vrsto«. Držimo se kmeta, čeravno ima tudi on svoje napake, »in ravno te napake bodo naj poleg bede njegove pravo gradivo pisatelju, gradivo, katero mu tako hitro ne poide«. Popisujmo pa le, kar je karakteristično, »in vse to zmerno, kratko«. Dalje pravi Stritar, da nam leposlovje neusmiljeno kaži resnico, vso resnico . . . Plemenito, ljudomilo, moralno bodi leposlovje, demokratsko, socialno bodi poslé, ali ga pa ne bodi!«

Sedaj pa je žalostno:

Zvezde presteva pastir, ovce pograbi mu volk.

Iznajdeb, zlata je mnogo, a »narodna beda se širi kakor povodenj«. Slovan naj bode rešitelj. Bodimo

ponosni, »ali prisiljen, ponarejen ne bodi narodni ponos«. Saj »mož poštenjak se ne prilizuje, ne dobrika narodu«. Imejmo pred očmi sedanost in bodočnost: »Pustimo preteklost, bodisi slavna ali neslavna . . . naprej in nekoliko tudi kvišku! Mi za zgodovinsko návlako nimamo ni časa ni volje. Mi smo mlad narod, . . . mi bodemo, mi hočemo biti.«

Narode čaka sedaj rešenje socialnega uprašanja, »ali, kar je jedno in isto, uresničenje in oživotvorjenje pravega tvornega krščanstva«. Vi, pesniki slovanski, »svojemu rodu in v njem vsemu človeštvu posvetite svoje moči . . . Ti mladina pa ostani v vedni zvezi z narodom, z ljudstvom, kmetom . . . Poznavaj vrline njegove in slabosti, njegove navade in razvade.«

Koliko lepih, plemenitih misli! Ozrmo se po širnem slovanskem svetu, in uverili se bomo, da so bili in so taki glasi še vedno — redki.

L. 1877. izdal je Stritar: Boris Miran's Gedichte. Auswahl aus dem Slovenischen, übersetzt von J. S. Dunaj. 80 str.

Prešli smo po bogatem pesniškem vrtu, videli in divili se mnogim cveticam, srce se je polnilo sedaj s čarom sedaj z ono milino, katero razliva le luč prave poezije, da otrpneli v življenja trdi borbi čutimo v duši, ono sladko moč, ki nas mehča in blaži: v sreči z novo močjo vró viri ljubezni, želje požrtvovalnega dela rasto: dela za bližnjega, narod, Slovanstvo, človeštvo. Pa uživalo ni samo srce, krepila se ni samo duša, budile, oživljale so se nam tudi plemenite misli, misli, katere vodi pesniška naudušenost in težnja za vsestranskim razvitjem človeka, za njegovo srečo v duhu pravice. Videli smo sicer, da ima Stritar tudi svoje slabosti, in nismo jih tajili. Ali malostno zadiranje nam je bilo tuje, dolžnost po mogočnosti objektivnega presojevanja bila nam je sveta. Na njo so bodrile tudi Stritarjeve lastne besede, ko se toži, da ga samo obsojujejo, ali ne sodijo, ter nadaljuje: »In vendar bi smel, menim, zahtevati tudi jaz poštene, korenite, stroge, neusmiljene kritike (Zvon 1878 str. 14)«. Res je v Stritarjevih spisih razlito časi preveč svetožalja, onega čuta, ki našo energijo slabi, odvrča nas od pozitivnih dolžnosti, realnega dela v čvrsti veri in nadi, da nam Arijeem tuje malikovanje in plesanje okolo zlatega teleta ne sme zatreti krščanskih uzorov, četudi moramo priznati, da je prišel sovražnik in zasijal mnogo lulike med našo pšenico, ko smo mi — spali in sanjarili. Pa pesnikov čut ni ponarejen, on je globoko resničen, izvirajoč iz srca in uma, in zato pesnikovo oko večkrat vendar tudi bistro vidi realno življenje, srce čuti resnično bol in um išče resnične pomoči — celó v idealih. Zato nekako odbija od sebe pesnik nes zdravo svetožalje in pravi, da je Faust »visoka pesem svetožalja (Zvon 1877—222)«, ali takega svetožalja (če je sploh svetožalje) kritika ni obsojala, četudi je mogla reči n. pr., da Gothe, ko si je v Faustu postavil najvišji problem, ni ga rešil v prvem delu Fausta, in je tudi v drugem le zašel od pozitivnega človeškega življenja in njegovih zadač v neproduktivne alegorije.

Stritar večkrat poudarja potrebo zveze z življenjem, pa vendar časi sam beži od nje. Zato so njegove

osebe neredko malo preveč podobne pesniškim abstrakcijam in niso dovolj žive, posebno če jih prikriva onasenca, ki je pač jako podobna — pesimizmu, čeravno si pesnik tega morda ni v svesti ter ravno nasprotno uči. To so tuji uplivi, tuje rastline na slovanskem polju: mi slovanski narodi smo mladi, nas naj ne zajedajo stari-kave tuje bolezni: verujmo in delajmo, in izpolnili bomo svojo nalogo! —

Stritar jasno vidi nesrečni parazitizem, ki izjeda nam Arijcem izmučeno telo, in veruje, da bode v teški kulturni nevarnosti zastavilo svoje mlade moči Slovanstvo ter izvršilo nalogo — Odrešenika. Velike, smele nade! In vender ta mesijanizem ni podoben onemu poljskemu mesijanizmu, ki so si ga bile zasnovale plemenite poljske pesniške duše, ali preveč enostranski in megleno. Stritar ni šovinist, kakor v obče nismo ni drugi Slovenci, ker nas preveč tišči realna borba in ne daje prostora šovinističnemu sanjarstvu, najmenj pa glede preteklosti. Tudi naša inteligencija ni iz onih malih slovanskih velikanov, katerim se divi trezno misleči svet, da tako lahko dobivajo bolezen — sancti Viti. Ali v Slovanstvo veruje Stritar, ta vera mu je živa srčna žila; sovraštvo med brati je tej veri nemogoče. Vidi pa jasno in zavedno poudarja, da je en slovanski narod, brez katerega in proti kateremu je naše slovansko razvitje — nemogoče.

Od prvega pojava na književnem polju pa do sedaj vidimo sicer, da si je Stritar ohranil svojo odločno individualnost; vidimo, da mu gospoduje pesniško srce, vidimo pa tudi, da bi se bil ognil marsikaterim napadom ter bi bil koristil še več, ko bi bil sim ter tja bolj sosedotočen in bi bil menj mislil na »deveto deželo«, katere človeštvo pač učakalo ne bo (že zato ne, ker bi bilo premalo prostora v nji), ko bi bil večkrat poudaril, da je naša kultura, t. j. njeno zrno — krščansko, in da moramo jasneje in jasneje spoznavati, da ko peša krščanski duh, javljajo se hude kulturne bolezni. Brez tega duha ne bo je pravice, o tem so uverjeni že marsikateri veleomikani posvetni ljudje, in število njih bode raslo, čim bolj se bode Arijec rešaval tuje — more in one čudne zaslepljenosti, v kateri se večkrat naravnost sramujemo — posebno mi omikanci — poudarjati, kaj smo, in slabotno tožimo in tugujemo, ko smo sami sebe zapustili. —

Stritarjev jezik je čist, pravilen — tudi v prozi, četudi bi si ravno v nji časi želeli več sžetosti in energije. Opažamo pa, da čim bolj je zrela misel, čim jasneje kipi iz pesnikove duše, tem lepši je tudi jezik. Zlog je jasen, lepo zaokrogljen. V obče pa smemo pač reči, da mu najlepše zveni liriska in elegična struna. Njegova individualnost je taka, da Levstikove ali Jurčičeve plastičnosti ne doseza lahko, pa saj tudi Schiller ali Heine nista — Göthe: vsakemu svoje!

Kot urednik je bil vesten, skrben in — potrpežljiv, kar je tudi nekaj vredno, posebno če pomislimo, kaj je moral časi trpeti od ljubeznjivega občinstva. Posebno hvaležni mu moramo biti, da je s svojim svetom rad budil in podpiral vsakega, če je videl talent v njem. Tudi

»Zvonove« podobe so zaslužile našo hvalo umetnikoma in uredniku; izvorne so gotovo, in Stritar je vedno z veseljem pozdravljaj izvornost. Učencev ima dovolj, in hvaležnih, če so tudi krenili svojo pot, saj vemo, da ravno to veseli tudi učitelja.

Boril se je mnogo — ne záse — boril se je za naš literarni napredek, za zaslužne može, najbolj goreče pa za Preširna, in njegova kritika je gotovo veliko pripomogla, da se more pohvaliti mala slovenska književnost v najnovejšem času z nekim stalnim razvitjem in solidnostjo, ki relativno ni neznatna. A vedno je bil — tudi v borbi — plemenit, vedno se boril za plemenitost značaja in srca. Le ono solzno, obupno svetožalje, v katerem je plaval Stritar posebno prva leta, ni ugajalo, to smemo naravnost povedati, in je zakrivilo, da mu nasprotniki nekoliko morda še sedaj ne priznavajo očitnih zaslug. Ono je tudi krivo, da naša »Matica« ni sprejela predloga, da izda Stritarjeve spise. Ali si ni mogla pomoči tako, da bi jim bila dala uvod z objektivno kritiko, katera bi bila dokazala argumento ad hominem ravno glede svetožalja, kako se ne sme pisati? Taka kritika bi pač delovala kakor zdravilo, in občinstvo bi imelo zbrana dela Stritarjeva in v njih — neglede na sim ter tja razlito svetožalje — obilno, plemenito duševno hrano.

Naša mladina je od nekdanj jako spoštovala Stritarja, in smemo reči na umirjenje vsem, da gotovo ne radi svetožalja, kolikor ga ima. Zato ga je dunajska »Slovenija« imenovala častnim članom, 5. junija 1886. pa mu priredila veliko slavnost (udeležil se je gotovo v duhu tudi slovanski narod) v spomin dvajsetletnega književnega delovanja. In slavljeneč pesnik oglasil se je tu »Rojakom« v lepi pesmi, ki je kakor »očitna izpoved« in pojasnilo njegovega delovanja: Resnice ljubezni, človekoljubja je oznanjeval vse svoje življenje: niso ga razumeli. Še sedaj ima nasprotnikov, četudi imajo

En smoter, a različni nam so poti.

Zopet čujemo plemenit glas: »Srca gori!« in

S poštenim se Slován oróžjem bóri . . .
Ne »kri in jeklo«, srce svet premaga,
Sreč najhlažje ima slavski ród.

Nov se poraja čas:

Človeštvu vélika pomládl prihaja;
Naj skóraj pošljejo nebésa jo! . . .

Ali

Kedó krivice stari grad podére,
Krivice, ki v oblasti svet imá . . .
On, ki najhuje tlači ga in tère!

Najlepše delo čaka nas:

Človeštvo ena bode naj družina,
Rešitelj svetu bode naj Slován!

Slovenci smo imeli in imamo še vedno nekaj móž, ki stoječi na vrhuncu evropske omike ne pozablajo svojega naroda, mari ga ljubijo, ljubijo ves narod, delajo in trpe zanj in za Slovanstvo. Med nje spada tudi Stritar. In dokler jih imamo, smemo reči brez puste samohvale, da nismo »zakopali svojega talenta.« —

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

Gospod Simon Gregorčič, naš dozdanji sotrudnik, postal bode s prihodnjo številko naš sourednik. Gospod Simon Gregorčič preuzel bode namreč uredništvo pesniškega oddelka. Javljajoč to znatno premembo v uredništvu našem čestitim gospodom našim sotrudnikom in čitateljem, prosimo uljudno, naj pesniki svoje izdelke pošljajo na adresu: S. Gregorčič, vikar na Gradišču, p. Renče pri Gorici. Kjer bode potrebno in koristno, odgovarjal bode naš sourednik dopisnikom naravnost, po listnici v »Slovanu« pa nikomur.

Nekaj črtic iz Stritarjevega življenja. — Ker živi gospod Stritar ves čas svojega književnega delovanja izven naše domovine, poznaje ga naše občinstvo le kot književnika, zato bodi nam dovoljeno, da seznanimo rojake naše s Stritarjem kot človekom. V ta namen naj jim podamo nekoliko črtic, iz katerih bodo videli, kako blag, izvrsten in v vsakem oziru plemenit mož je Stritar.

Josip Stritar je jeden tistih mož, ki je nekoliko sè svojimi spisi, še bolj pa posredno s tem, da je zbiral leta in leta okrog sebe mlade može, uzbujal in gojil ljubezen do umetnosti. Radi tega ima v kulturni zgodovini važno mesto, ker je pripomogel veliko do splošne omike naše mladine na Dunaju. V tem oziru je imel neizmerno velik upliv na svoje sošolce, bodoče pisatelje slovenske, kar se vidi posebnost pri Jurčiču.

Stritar se je porodil 6. marca 1836. leta v Podsmreki hiš. št. 6. Z Levstikom sta bila prva prijatelja. Hodila in razgovarjala sta se vedno skupaj po produ in pekla tudi ona krompir kakor Čop in Preširen. Že kot gimnazijca čitala sta srbske narodne pesni, katerih je znal Levstik prav mnogo na pamet, tako marljivo se je pečal z narodnim pesništvom. Velikokrat je dobil v Trstu stavo s Srbi, da Vuk tako in tako pravi. Tudi na Stritarja so uplivalo mnogo srbske narodne pesmi. Stritar se je učil mnogo; znal je že na gimnaziju francoski. Wolf ga je hotel poslati v orijentalško akademijo, toda Stritarju ni ugajalo tisto življenje. Prišedši na Dunaj, učil se je filozofije pri Bonitzu, izvrstnem profesorju klasične filologije. Ko je nekoč Bonitz čital z dijaki »Elektro«, kar pretrga se mu nit predavanja in mož ni mogel naprej. Stritar, ki je sedel nekje v zadnji klopi, nadaljeval je natihome, kar bi imel povedati Bonitz. Na to uprašja profesor: »Wie heissen Sie dort, der Sie mehr wissen als ich.« Bonitz je spoznal bistro glavo Stritarjevo. Od tega časa bila sta si prva prijatelja in čitala sta zajedno klasike. Iz tega vidi vsak, da so rojaki naredili Stritarju največjo krivico, ko so mu očitali, da je »večni študent«, češ da bi bil puhla glava, da bi bil mož, ki se nikdar ni učil. Bonitz mu je dobil državno štipendijo za 400 gl.

Mislimo, da radi tega, da bi videl širni svet in si razširil svoje duševno obzorje, zapustil je Dunaj za nekaj let, bil je za učitelja v raznih imenitnih rodovinah, katere so mu izročale svoje sinove v popolno odgojo in šolanje. Radi velike izobraženosti in ljubeznjivosti spoštovali so ga povsod. Neka družina dala mu je znatno podporo, in Stritar je potoval po Bavarskem in ob Reni. Ti nemški vodi zložil je Stritar prekrasno pesem, in smemo reči, da je še do zdaj ni oslavil noben Nемец s tako lepim pesniškim umotvorom kakor Boris Miran. Z Nemškega je krenil na Francosko, bil je nekoliko časa v Parizu, kjer je zbolel. Povrnil se je potem čez gorenjo Italijo na Slovensko in od tod na Dunaj. Preteklo leto je tudi potoval po Švici in Tirolskem. Bil je tudi za učitelja v hiši znanega fabrikanta Siegla, ki dela hlaponske stroje za južno železnico in za ruske železnice. Od Siegla prišel je v hišo bankijera Kaunitza, čegar brat je že mnogo napisal o balkanskih Slovanih. Vse to omenjamo le radi

tega, da se vidi, da Stritar ni zapravljajal svojega časa, nego je marljivo deloval; vidi se pa tudi, da se je mnogo učil; vsaj upamo, da so tudi naši rojaki uverjeni, da noben talent brez učenja nič ne doseže, vsaj popolnega izobraženja in dovršenosti ne. A da se je Stritar razvijal po svoje, po svoji volji, da je svojemu življenju odkazoval sam pot, dasi je ta pot bila daljša, nego pri navadnih velikošolcih, bil je nasledek in uspeh vsega ta, da je Stritar v občnem izobraževanju le pridobil, a ne izgubil: bilancija njegovega življenja je velesijajna zanj in za našo književnost.

Stritar ne zakriva svojih misli; radi odkritosrčnosti čislajo ga vsi, ki so kdaj občevali z njim. In občevali so z njim radi vsi njegovi sošolci, katere je rad zbiral okrog sebe. Na Dunaju shajali so se pri njem vsako nedeljo in vsak je moral prinesiti s seboj pisano polo. Potem so čitali svoje spise in jih kritikovali. To prijateljsko književno društvo bilo je osnovano jeseni 1867. Stritarja so pregovarjali, naj da svoje spise v Glasnik, kar je storil. Ni ga skoro pesnika, kateri bi tako lahko zlagal pesmi. Čim ima misel, že ima tudi pesem. Stritar je velik prozajik in lirik. Proza mu je gladka (Pajk je rekel, parfumovana). V Stritarju ima slovenska književnost svoj izraz. Njegova lirika ni samo umetna, nego i narodna. Malokdo pozna slovensko narodno pesništvo tako dobro, kakor ga pozna Stritar. Njegove pesmi dajo se lepo prevesti, in ne izgubijo pri tem nič svoje izvorne lepote. Vsaj sam nam je pokazal to. V obče smemo reči, Stritar stoji na vrhuncu slovenske kulture. Znanе so mu vse književnosti novejših narodov, kakor tudi starih Grkov in Rimljanov.

V obče moramo se čuditi, da je Stritar tako krepko uztrajal v borbi, katero so mu usilili rojaki. Slovenska književnost nima pisatelja, kateri bi se bil moral toliko boriti z rojaki. Ali ljubezen do domovine, do slovenskega naroda, ki ga gorko ljubi Stritar, da malokateri Slovenec tako, krepila ga je v borbi, od katere ima slovenska književnost le dobiček, a sovrašstvo nekaterih merodajnih rojakov do njega in podtikanje krivih namenov, podrla ga je zdaj pa zdaj, ali ni ga uničilo. Tako so »Novice« krive, da je propal »Zvon«, ker so ga napadale in grdile, kakor in kolikor so le mogle. Čudno, ali razumljivo; »Zvon« je ponehal, a »Novice« so živele. Boljše moralo se je umakniti slabšemu. Žal, da se to dogaja prečesto, ali hvala Bogu, da resnica vender zmaga, ako ne koj, a itak polagoma! Veselimo se, da je i Stritar zmagal na prosep in slavo slovenski književnosti.

Velika beseda v spomin Franu Erjavcu, ki se je vršila dne 6. marca t. l. v Gorici. bila je velesijajna. »Soča« (št. 11.) popisala jo je na čelu lista natanko, in mi opozarjamo čestite gospode čitatelje na rečeni opis ter jim zajedno podajemo uložek k »Lovoriki na grob možu« — prolog, ki ga je govoril prof. Julij pl. Kleinmayr.

Uložek k »Lovoriki na grob možu«:

»A mi? Vesoljna domovina
Spominja slavnega se sina,
In v spoštovanja znamenje
Sém znaša tridno kamenje,
Da veličastna piramida
Možu se vrlemu sezida
Na — grobu tam!
Vi tudi tu ste zbrali se: —
Ne da bi radováli se
Prispeli ste v ta sveti hram.
Njega vi tu proslavljate,
Pomnik mu lep postavljate,
In, glej, i mnoga roka nežna
Pri delu častnem je deležna. —
Oj hvala, stokrat hvala vam!

Pač lep bi bil pomnik kamnit,
 Pač lep bi bil iz rude zlit;
 A lepsi, blažji mu ustvarimo!
 Mi čudo novo naredimo,
 Da kamnje spremenimo v kruh,
 Kruh za telo in kruh za duh
 Za oni nežni, čisti bitji,
 Ki najbolj ljubil ju je v žitji.
 S tem hčerke preskrbimo mu,
 Lepó jih odgojimo mu,
 Da vzrastejo, vzcveto v dekleta
 Po vzórih vrliga očeta.
 Pomnik tá živ bo, lep in blag,
 Pomnik mu ta bo najbolj drag!...

A vsak pomnik postavi naj mu tak,
 Da slednji skuša biti mu enak!

Gregorčičev prolog za Erjavčev slavnost bila je pesem »Lovorika na grob možu«, priobčena v 3. štev. »Slovana«, samo s to izpremembo, da so v prologu bili verzi od 1. do 72. (Posuti v zimi z vencí, s šopki rož); verzi od 73. do 88. (t. j. inkluz.: Saj vreden pač naj-blažjih je solza) se izpuste, tako da pride za verzom »Posuti v zimi z vencí, s šopki rož?!« takoj verz:

»Umrl je mož! — Ne ni umrl,
 Oči le časne je zaprl.

do verza:

»Mu velikansk je, večni spomenik! — — — Potem

uložek.

Za Erjavčev spomenik in ustanovo nabral je do zdaj goriški odbor (glej Soče štev. 11.) gld. 2034.03 $\frac{1}{2}$ nov. Od te vsote naloženih je v goriški ljudski posojilnici 1900 gld.

Brenku odmev. — Ker podpisani ni in nikoli ni bil »solar« predsednika »Maticice Slov.«, zato mu isti tudi ne bi ničesa ni »pisaril« ni »pevaril« (izraza Jezičnikova XV. 9²¹; XIX. (1¹¹ idr.) na to, kar mu je ta, kateket velikega gimnazija, v »Slovincu« štev. 58 str. 3 bil »zabrenkal« iz katekizma. Ali, ker se v »staroslovenskem konservativnem« časniku naravnost tako uzorno pristavlja: »Um Antwort wird gebeten«: — bodi mu torej v leposlovnem listu onemu glasu, dasi v postu, malo odglasa — vendar ne niti »udriha« niti »zamaha« ne po odličnem učenjaku. Ergo: Kakor mora jeden svečenik znati, »kako se zove greh: Do lepega opominjanja otrpjenost*) sree imeti«: nò tako mora vedeti pač tudi vsak drugi duhovna, kako se v istem katekizmu imenujeta še baš istovrstna greha: »Spoznani krščanski resnici ustavljati se« in »V nespokornosti radovoljno ostati!« — Širneje o tem se naj beseduje tam, kjer se na pr. z »inhalti« raznih knjig nemških, s psovkami na Ruse in druge Slovane itd. napolnjujejo bele strani tega papirja; tukaj bi to bila le potrata prostora. Samo tole še: Dokler se bode téh dveh »grehov« tako »trdovratno« držal konzistorijalni svetovalec prečast. gosp. profesor Josip Marn, dotlé bode tudi baš onega jednega »ponavljal pred svetom« — Andrej Fekonja (po Jezičnikovem XVII. 42²⁴ nazivu) »kaplanček«.

Dvajsetletnica »Dramatičnega društva«. Letos meseca marca poteklo je ravno dvajset let, kar je bilo ustanovljeno v Ljubljani »Dramatično društvo«. Ta svečani trenotek praznovalo je igralno osobje »Dramatičnega društva« s tem, da je dne 6. marca t. l. priredilo v ljubljanski čitalnici svečano predstavo, na kateri se je ponavljala komična opereta »Mesečnica« in igrokaz »Grin-groire«. O ti priliki govoril je prolog g. Borštnik, razkladaje kratko zgodovino »Dramatičnega društva«, ter je izrekel željo, da bi Slovenci skoro dobili stalno slovensko gledališče v Ljubljani.

Dr. Josip Muršec, upokojen profesor in knezoškofijski konz. svetovalec, navršil je dne 1. marca t. l. osemdeset let. Ime Josipa Muršca znano je vsakemu zavednemu Slovincu. Muršec spada med prve naše boritelje, kateri so narodno prosveto širili v Slovencih ne-

utrudno. Ker nismo imeli narodnih knjigotržcev, naročil je pri Blazniku v Ljubljani do 14000 iztisov raznih knjig, katere je potem razprodajal ali pa tudi poklanjal svojim rojakom. Narodu je trebalo dati knjig, da jih je čital, in Muršec si je torej baš z razpečevanjem slovenskih knjig pridobil ne malih zaslug za narodno prosveto. Josip Muršec oduševljeval je svoje rojake na delo, užigal je v njih srcih ljubezen do domovine in do narodnega delovanja. Stanko Vraz in Štefan Kočever, katera nam že krije hladna zemlja, bila sta mu glavna prijatelja, katerima je Muršec takorekoč prvi udahnil čut in ljubav do slovenskega jezika.

Josip Muršec se je porodil dne 1. marca 1807 v Bišu pri sv. Bolfanku. Po dovršenih srednjih in velikih šolah v Mariboru in Gradcu kapelanoval je nekaj let v Ljutomeru in Ptuju, pozneje pa je bil za odgojitelja več let pri ormoškem vitezu. Leta 1845. postal je profesor veronauka na deželni realki v Gradcu. L. 1870. bil je upokojen.

Deloval je uspešno na književnem polju slovenskem in se je podpisaval s svojim pravim imenom ali pa z domačim: Živkov. Dopisaval je Novicam in vrl sotrudnik bil je Drobtnicam. Izdal je l. 1847.: »Kratko slovensko slovnico za prvence«, leta 1850.: »Bogočastje sv. katoliške cerkve«, l. 1867.: »Narava in človek«. Razven tega je pisal v nemške časnike, v katerih je s krepko besedo zagovarjal pravice našega naroda.

Josip Muršec je imel meseca septembra 1880 zlato mašo; živi mirno v Gradcu. Blagemu možu, ki si je s svojim plemenitim domoljubjem zaslužil ljubezen in zahvalnost vsega naroda slovenskega, želimo o ti svečani priliki, ohrani nam ga Bog še mnogo let!

Akademično društvo Triglav v Gradcu imenovalo je iskrenega rodoljuba, uzglednega boritelja za pravice narodove in neustrašnega voditelja koroških Slovencev, g. prof. Andreja Einspielerja, z velikim naudušenjem in jednoglasno svojim častnim članom.

V Novem Mestu ustanovil se je gledališki odsek, kateri se je lotil teške naloge, osnovati nov oder ter z nova gojiti dramatično umetnost v prospeh živahnejšega socialnega in duševnega življenja v Novem Mestu. Pred leti dajala je družba diletantov gledališke predstave, katere pa so morale iz več neugodnih ozirov prenehati. Novi gledališki odsek, kateremu so na čelu dr. Albin Poznik, notar in župan, A. Senekovič, c. kr. gimn. ravnatelj, in prof. Iv. Vrhovec, bode torej skrbel, da se čim prej prične predstave. Z gledališkimi močmi je ta odsek popolnoma preskrben in si je pri znamenitem slikarju naročil krasen oder, na kateri bode smela biti ponosna novomeška čitalnica. Toda naprava novega odra tirja gmotne žrtve, zato gledališki odsek prosi rodoljube, da mu blagovole priskočiti s kakim doneskom na pomoč, a on sam bode priredil javna predavanja, kojih čisti donesek je namenjen napravi gledališkega odra. Plemenitemu trudu in delu želimo vsestranskega uspeha!

Krajcarsko društvo v Sarajevu. Ljubljansko krajcarsko društvo, katero nabira krajcar po krajcar za »Narodni dom«, posnemajo vrle Srbkinje (po izvestju »Bosanske Vile« v Sarajevu. Pravila so že predložena deželni vladi radi potrjenja. V društvu bodo same Srbkinje, katere bodo s prihodom podpirale srbske namene.

* K N J I Ž E V N O S T . *

Vrsta javnim popularnoznanstvenim predavanjem, kojih čisti dohodek je namenjen napravi gledališkega odra v Novem Mestu, je tale:

1. V soboto 12. marca: O optimizmu in pesimizmu, predaje g. prof. Rajko Perušek.

*) Gospod profesor ne zna slovenske slovnice! Uredništvo.

2. V četrtek 17. marca: O vinskem kipenju (s poskusi), predava g. Rihard Dolenc, vodja kmetiške šole v Grmu.

3. V četrtek 24. marca: O Novem Mestu v prejšnjih časih, predava g. prof. J. Vrhovec.

4. V soboto 2. aprila: Zgodovinske črtice o elektriki (z različnimi poskusi), predava g. prof. Ig. Fajdiga.

V 10. številu »Soče« priobčil je vč. g. Matija Sila jako lep članek: Črtica iz življenja Frana Er-

javca, v kateri popisuje, kako ga je Fran Erjavec dvakrat obiskal in kako sta nabirala mehkužce (polže).

Štiri povesti za slovensko ljudstvo. Spisal Radoslav J. — I. Nagla beseda. II. Tujčeva osveta. III. Gospod Grahar. IV. List papirja. Ljubljana 1887. Založil in prodaje Anton Turek, knjigovez. Tisek Blaznikovih naslednikov. 8°, 82 str. Cena 20 nov., po pošti 25 nov.

»Zgodovina pedagogije« izide v posebni knjižici (ponatis iz »Učiteljskega tovarša«); spisal Ivan Lapajne. Cena 70 kr.

Ostali slovanski svet.

Měšt'anská beseda v Praze poslala nam je ravno- kar svoje izvestje za leto 1886., v katerem izvestju nanzanja, da so bratje Čehi že lani namerjali priti v belo Ljubljano, ali da jim je ta izlet preprečil neljubi gost na pobrezji Jadranskega morja — kolera, zato so Čehi ta izlet odložili na letos. Člani tega odbora so kot zastopniki Besedy Měšt'anské gospoda: P. František Ekert, Vojtěch Kühnl, Vilém Pitrde, Jan Trnka in Velebín Urbánek. Na bratovsko svidenje!

Avstrijski Rusi in njih borba za narodnost. Nič ni novega, ko vedno čujemo, da se sami in da nas i nasprotniki odtegujo slovanščini. Slovane, ker jih je pregromno število, treba je cepiti ter jih tako slabiti; treba jim je jemati slovansko kulturo ter jim usiljevati tujo: to je smoter vsega gibanja in delovanja naših nasprotnikov. In temu se ne čudimo, ali čudimo se ubogim Slovanom, da se še niso toliko spametovali in izmodrili, da bi izprevideli, da je najžalostneje, ako izpodkopavamo sami sebe, ako smo sami svoji grobokopi. Teško borbo imajo v avstroogrski državi Rusi in Slovaki. Poglejmo si danes samo prve. Ruskega naroda, kateri prebiva v tako zvani Rdeči Rusiji, to je v Galiciji, je blizu tri milijone; ako še k tem prištejemo Ruse na Ogrskem in v Bukovini, smemo reči, da je vseh Rusov okolo četrtil milijonov. To je brez dvojbe lepo število, in človek bi smel misliti, da ima narod s tolikim številom tudi dosti zastopnikov na političnem in državopravnem polju. Človek bi smel upati, da si narod s tolikim številom more braniti svoj najdražji zaklad — narodnost. Toda temu žal ni tako. Avstrijski Rusi n. pr. imajo samo jednega zastopnika v državnem zboru, takisto v deželnem zboru v Levovem, in se torej ne morejo nikakor razvijati politično. Jedino, kar še morejo storiti zastopniki tega naroda, je književno polje, na katerem je toliko svobode, da sme vsak pisati in delovati za prosveto svojega naroda. Na književnem polju torej so zjedinjeni avstrijski Rusi; tu imajo svoja središča, kjer se boré za narodnost. Književnost avstrijskih Rusov pa ima, kakor znano, pravoslavni značaj: Rusi pišó s cirilico in so pristaši Cirilove cerkve. Nihče ne more tajiti, da je vera in narodnost vsakemu narodu mila in draga in da se v svoji veri in narodnosti, to je na podstavi svoje kulture, mora razvijati vsak narod. Tu je potreba vsakemu narodu popolne svobode, katere pa mnogi ne privoščijo avstrijskim Rusom. Ti Rusi imajo več zavodov v namen, da si ohranijo narodnost in jezik, slovansko cerkev in cirilico. Ti zavodi so: „Народный домъ“ in „Галицко-русская мatica“. Ta matica zasluđuje vsestranske podpore. Ona izdaje „Литературный сборникъ“, ki ga dobivajo udje brezplačno. Ta zbornik prinaša studije o ruski zgodovini, geografiji, arheologiji, etnografiji, statistiki in topografiji; priobčuje životopise slavnih učenjakov, biblijografij in kritike književnih del in izvestja o Matici, Narodnem domu in Ruski Radi. Na zbornik naroči se lahko vsakdo, kdor pošlje odboru gališke Matice v Levovem 1 gld. 50 kr. Slovani moramo se zanimati za vse književne prikazni naših bratov; prilike za to imamo dovolj. Čitati moramo slovanske časopise in se tako seznanjati s Slovanstvom. Da omenjamo književno delovanje avstrijskih Rusov, to je

čisto naravno, in da priporočamo čitati njih časopise, i to je tako naravno za nas, kakor je naravno za Nemce v Avstriji, da si naročajo in priporočajo časnike, izhajajoče izven Avstrije. Kultura nima namreč nič opraviti s politiko. To je jasno vsakemu človeku. Vsak narod mora se razvijati v svoji kulturi. Našim Rusom preti opasnost, ker jim drugi izpodkopavajo to kulturo. Tako je znano, da je že Stocki, da so mislili i drugi usiliti Rusom latinico in jim izpodriniti cirilico. Do zdaj se jim to ni posrečilo, in mi želimo, da se jim ne bi nikdar posrečilo. Baš te dni pisali so listi, kako se je pričela huda agitacija proti cirilici in kako se bodo krepko uprli ti agitaciji vsi Rusi. Rusom na Ogrskem ne godi se nič bolje. Njim usiljujo Mažarji mažarščino v cerkev. Toda upajmo, da si bodo Rusi navzlic vsemu nasilstvu ohranili svoj slovanski značaj, kar mora od srca želeti vsak pravi Slovan.

List »La Revanche« v Parizu. Te dni se je vršil pred pariškimi porotniki jako zanimljiv proces; zanimljiv radi tega, ker ima njegov urednik malone iste nazore o Slovanih, kakor Castelar in še drugi svetovnoznaní možje. Stvar je namreč taka. Ludovic Rigondaud (alias Louis Peyramont) osnoval je lani v Parizu list »La Revanche«, v katerem pobija Nemce z vso močjo dokazuje njih nevarnost Evropi, ker Rigondaudova ideja je, *da je slovanski element spas Evrope.*

Rigondaud je tudi Slovanom znana oseba. Bil je v Zagrebu in na Ogrskem, toda tu so ga pregnali, ker je povsod sejal seme sovraštva do Nemcev; bil pa je tudi v Pragi, kjer je osnoval list »Correspondance Slave«. Ko so letos o zadnjih nemških volitvah zmagali v Alzaciji takozvani »protestlarji«, naznanila je to zmago »La Revanche« na velikih pribitkih pred svojim uredništvom, katero je bilo okrašeno s francoskimi in ruskimi zastavami. Seveda to bi bil lahko povod nemiru, kar pa se vendar ni zgodilo, ali državni pravdnik je vendar tožil urednika po §. 84. Code pénal in Rigondaudu se je bilo treba zagovarjati pred porotniki. In res Rigondaud dobil je pravdo, kajti porotniki so ga osvobodili zatožbe. Rigondaud ima tisto misijo na Francoskem, kakor znani Derouléd, in ker ima njegov list do 27.000 naročnikov, pripisujemo mu veliko važnost in upliv na čitateljstvo, zato želimo, da bi krepko širil slovansko idejo med svojimi rojaki, da bi jih seznanjal s Slovani, za katere pravi sam, da je v njih spas Evrope.

POGLED NA SLOVANSKE KNJIŽEVNOSTI.

Hrvaški mladi pesnik August Harambašić, ki je bil te dni obsojen radi članiča »Tri molitve«, priobčenega v 24. broju »Balkana«, na petnajst mesecev teškega zapor, a urednik listu, g. Nikola Kokotović, na dvanajst mesecev, jel je letos priobčevati v »Balkanu« prevod Šekspirovega Hamleta. To je že tretji prevod; prvi je oskrbel pokojni Kosta Stanišić, a drugi znani pisatelj Laza Kostić.

Zagrebski profesor dr. A. Lobmayer izdal je nedavno popularno razpravo: »Koža našeg tela. Negovanje i kosmetika kože.«

»Lišće. Crtice Frana Mažuranića. U Zagrebu 1887. U knjižarnici Jugoslav. akademije L. Hartmana (Kugli i Deutsch). — Takó se imenuje knjiga, ki jo radi izborne svoje v sebinen lepe zunanje oblike moremo prištevati najlepšim proizvodom najnovejše književnosti hrvaške. Po izgledu Turgeneva »Poezij v prozi« napisal je Fran Mažuranić 40 »Crtic«, katere se odlikujejo po globokih mislih, izraženih v jako tesni obliki. Lepo odziva iz njih ljubezen do naroda, do brata; v srcé nam sega ostra satira, s katero pesnik biča razne slojeve društvenega življenja. Posebno nam prijajo »Crtice«: »Bugarin«, »Plača«, »Par distance«, »Muke«, »Moj pas«, »Slovak«, »Mala« in »The rest is silence«. — Svojim čitateljem moremo to lepo knjigo priporočati kar najtopleje. Cena jej je 50 kr. —

»Glasnik« hrvatskoga naravoslovnoga društva. Uredjuje S. Brusina. Godina I. — Broj 6. Zagreb. Vlastništvo i naklada društva. 1886. — Ravnokar je izšel 6. broj prvega letnika in s tem je zvršeno jednoletno delovanje tega preimenitnega društva, o katerem smo že lani pisali obširno. Naj torej zdaj navedemo bogato vsebino 6. broja. Razven društvenih izvestij so v 6. broju naslednje razprave: Stencil A.: San i sanja sa životoslovnoga gledišta (konac), Heinz A.: O sjemenoj lupini u obće, napose anatomija i poviest njezinoga razvoja u Centrosperma (sa 4 litogr. tab.), Schulzer v. Muggenburg Stephan: Berichtigungen Helvellaecen betreffend; naposled bibliografija i razne vesti. — V imeniku članov ne vidimo niti jednega — Slovenca! Kje ste, slovenski prirodoslovci? Ali se nič ne brigate za svoja društva, ustanovljena v vaše namene?!

»Matica Hrvatska« izdala je že IV. zvezek: »Prievođa grčkih i latinskih klasika«, obsegajoč: »Ciceronove izabrane govore« v prevodu Ad. Vebera. Cena za članove Matice 1 gld. Za učečo se mladino je za vse četiri do zdaj izšle zvezke znižana cena 2 gld. 50 kr. namesto 3 gld. 40 kr.

»Matica Hrvatska« pomnožila je zopet svojo bogato zbirko narodnih pesni. Zaslužni nabirač hrvaških narodnih pesmi, Don Baldo Glavić, profesor v dubrovniškem semenišču, poslal je namreč »Matici Hrvatskoj« čez 82.000 verzov, in v kratkem času misli ji poslati še čez 20.000 verzov. Ta del je najlepši, ker obsega ženske pesmi, Kolede in do 70 satir.

»Narodne pripovjetke«, ponajviše kratke i šaljive, skupio Vuk vitež Vrčević. V Dubrovniku. Naklada D. Pretnera. 1887. Cena 80 nov. Tudi ta zbirka, kakor vse ostale Vrčevićeve, odlikuje se s čistim jezikom in zdravo narodno veselostjo.

»Šest pripovedaka« L. K. Lazarevića. Knjiga obsega te le pripovedke: Prvi put s ocem na jutrenje; Školska ikona (slika); U dobri čas hajduci; Na bunaru (studencu); Verter; Sve će to narod pozlatiti. Imenovano pripovedko srbski listi jako hvalijo. »Javor« imenuje Lazarevića srbskega Turgeneva.

Za zgradbo novega hrvaškega gledališča v Zagrebu nabranih je do konca l. 1886. skupaj 68.885 gld. 90 kr.

»O. Andrije Kačića Miošića, Razgovor ugodni naroda slovinskoga«. Treće sa 38 slika urešeno izdanje (knjižarna Kugli & Deutsch v Zagrebu). Cena 1 fl., s poštnino 1 gld. 20 kr. — Razgovor ugodni je hrvaškemu narodu najmilejša knjiga. Knjigi je pridejan životopis in slika starca Milovana, a na kraju je tolmač manj znanih besed.

Mehmed beg Kapetanović Ljubušak dal je tiskati svoje »Narodne poslovice«, katere je nabral po Bosni

in Hercegovini. »Glasnik jugoslavenskih franjevac« hvali jako nabiratelja in njegovo zbirko.

Ravnatelj zagrebske opere, g. Ivan pl. Zajc, napisal je novo opereto »Afrodito«; snov iz grške mitologije. Pevala se bode že meseca aprila.

»Vienac« imel je lanjsko leto 1235 naročnikov. Tako javlja »Стражилово« i pristavlja: To sicer ni strašen broj, ali nijeden srbski list te vrste ni še dosegel tega broja.

Češki listi, katere priporočamo Slovencem, so naslednji: 1) Květy (cvetje), list za zabavo in pouk; urednika Svatopluk Čech in dr. S. Heler. 2) Osvěta (prosveta), list za umetnost, znanost in politiko, izhaja XVII. leto, lastnik in urednik mu je vrli rodoljub in pisatelj Vaclav Vlček, list je po vsebini podoben evropskim revijam, izhaja enkrat na mesec. 3) Slovanský sborník, urednik znani književnik Eduard Jelinek, VI. leto, gaslo mu je: Spoznajmo se. Slovanský sborník je izvrsten list, kateri nas seznanja s kulturnim napredkom vseh slovanskih plemen na polju književnosti in umetnosti. 4) Lumir, jako razširjen list, urednik in lastnik mu je znani lirik J. V. Sládek, XV. tečaj. 5) Světovzor, XXI. tečaj, ilustrovan tednik, ureja ga pesnik M. A. Šimáček, cena 9 gld. 52 nov., prinaša dvakrat na mesec modno prilogo za gospe: Bazar za doplačo od 4 gld. in daje naročnikom sijajne premije. 6) Ruch, IX. leto, izhaja trikrat na mesec, ilustrovan list. 7) Zlatá Praha, ilustrovan tednik, IV. leto, urednik Ferd. Sulc. Vsi ti listi izhajajo v središču češkega književnega delovanja, v zlati Pragi.

Prvak čeških dramatikov in igralcev, Josip Jurij Kolar, slavil je 9. februvarja t. l. v Pragi svoj petinšedemdeseti rojstni dan. Ta dan igrala se je njemu na čast njegova zgodovinska drama »Pražský žid«. Čehi imajo to lepo navado, da se stanovitne dni spominjajo svojih boljših pisateljev ter jim prirejajo gledališke predstave.

Anton Rubinstein preuzel je letos ravnateljstvo petrograškega konservatorija.

A. Будловнич izdal je znamenito knjigo: Обзоръ областей западнаго и южнаго Славянства со включениемъ червенорусскихъ, въ орографическомъ и гидрографическомъ пономенияхъ. С. Петербургъ 1886.

V Sarajevu izhajata od novega leta dva cerkvena lista: Vrhbosna in Glasnik jugoslavenskih franjevac. Vrhbosna je namenjena katoliški prosveti, izhaja dvakrat na mesec ter stoji na leto 3 gld. 50 kr.; urednik Juraj Pušek. Glasnik jugoslavenskih franjevac, mesečnik, stoji na leto 2 gld., urednik znani književnik o. Jeronim Vladić.

Nova ruska opera slavnega ruskega skladatelja P. J. Čajkovskega, z naslovom »Čerevički«, pela se je v Moskvi v velikem gledališču 19/31. januarja s sijajnim uspehom.

Popravek.

V 5. štev. str. 71. na desni spodaj 5. vrsta izpuščena je beseda »propad«; torej mora stati: »da je velika obrtnija propad delavca«.

Čestiti gospodi naročnikom.

S 6. številko zvršujemo prvo, z bodočo pa stopimo v drugo četrtletje; zategadelj se obračamo z uljudno prošnjo do vseh č. g. naročnikov, kateri se še niso naročili za drugo četrtletje, naj to skoro store, sicer nastanejo neurednosti v določiljanju. Upravništvo.

»SLOVAN« izhaja 5. in 20. dan vsakega meseca. Cena mu je za unanje naročnike za vse leto 5 gld., za polu leta 2 gld. 50 kr. in za četrta leta 1 gld. 25 kr.; za ljubljanske: za vse leto 4 gld. 60 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr. in za četrta leta 1 gld. 15 kr.; za dijake pa: 3 gld. 60 kr. — Posamične številke se prodajajo po 25 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošiljajo upravništvu, dopisi pa uredništvu na Kongresnem trgu štev. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopiši ne vračajo.